Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

ПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

нвай 1921 оной
брин 21-һэ гарана

№ 212 (14629)

1977 оной сентябрийн 11, воскресени

Сэн 2 мүнгэн

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

НҮХЭР С. Г. КАПУСТИНИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын комсомолой, партиийна ба ажахын органуудта удаан саг соо һайнаар ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, «Забайкалтрансстрой» трестын барилга--хабсаралгын 834-дэхи поездын начальнигай орлогшо нүхэр Семен Герасимович **Капустиние** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1977 оной сентябрийн 9.

СС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

ческэ мэргэжэл олгодог һуралсалай һураг-
ургаха ба хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрине саша-
арижуулан һайжаруулха тухай» асуудал
Центральна Комитет ба СССР-эй Министр-
Совет хаража үзэбэ.

ческэ мэргэжэл ол-
уралсал хүгжэлтын
мжээ туйлаа, ара-
хыда мэргэжэлтэй
лэдэй кадрнуу-
дэхэ гол һургуули
алуушуулай бүгэдэ
унда һуралсал бэе-
хэрэгтэ нилээд ехэ
оруулаа гэжэ аб-
тоол соо тэмдэг-
Техническэ мэргэ-
годог һуралсалай
рганууудта түрүү-
ажалай хатуужалга
олон тоото совет
коммунизм байгуул-
шухала участо-
эн зорилготойгоор
совет обществын
эй хүсэн болохо
һэн ангиин ал-
заншалнуудые
турэтэйгөөр үргэл-
арьбадхана. Учи-
дые дүүргэһэн
онһоо үлүү хү-
д жэл бүри ара-
ыда ерэнэ.

жэлнүүдтэ мүнөө-
лмэришэнэй мэргэ-
залуушуулай шу-
хэрэгтэй бүхы эрхэ
, гүйсэд дунда
бага, тэдэнэй бэеэ
ажаллаха ажа-
али бүхы тала-
дэхэ арга болом-
хническэ мэргэжэл
унда училищинуу-
хэлбэришэгүйгөөр
байнхай. Үндэр
эй багшанар ба
ан һуралсалай
уд урган гараа.
ай-хүмүүжүүлгын
хэмжээе дээ-
багшын хүдэл-
рһон залуушуу-
ан хүмүүжүүлэг-
училищинуудта
үзүүлнэ. Һураг-
инженерно-педа-
хүдэлмэрилэгшэ-
иальна болон гэр
аһуудалай эрхэ
ам һайжарна.

ескэ мэргэжэл ол-
ргуулинуудай хү-
дые бэлэдхэлгын
һайжаруулгада
организацинууд,
нууд, предприяти,
олон колхозуудай
уд ехэ анхарал
болоо. Училищи-
шэнэ түхеэрэлгэ-
һуралсалай техни-
гсэлнүүдээр хан-
р нилээд ехэ хү-
ябуулагдана.
хамта техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалда дутуу дунданууд ба шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл байһаар гэжэ тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдһээ хүдэлмэришэдые бэлдэхэ зорилготой техническэ училищинуудай тоо үшөөл ааляар ургана. Һуралсалай түсэбүүд болон программанууд хадаа научно-техническэ туйлалтануудые болон мүнөө үеын үйлэдбэриин хэмжээе гүйсэд дүүрэнээр хараадаа абанагүй. Нэгэ зарим училищинуудай багшанарай коллективүүд һуралсал ба хүмүүжүүлгые нэгэдүүлэн ябуулжа шаданагүй, хэшээлһээ гадуур сагта һурагшадтай ябуулагдаха хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ ёһотой анхарал табинагүй.

Техническэ мэргэжэл олгохо һуралсалай талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитет, союзна республиканууудай Гүрэнэй комитедүүд һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин байдалай түлөө, техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудтай холбоо барисаа бэхижүүлхын, илангаяа һурагшадай дунда мэргэжэл шэлэн олохо хүдэлмэри эмхидхэлгын түлөө техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай органуудай, училищинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ эрилтэ гүйсэд дүүрэнээр табижа шаданагүй.

Нэгэ зарим республикануудай, хизаар болон областьнуудай министерство ба албан зургаануудта, партийна болон совет органуудта техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай ажал ябуулгада, училищинуудые барилгада, тэдэнэй һуралсалай — материальна үндэһэ һуури бэхижүүлгэдэ ёһо тэдыгээр, анхаралгүйгөөр хандаха ябадал үзэгдэдэг байна. Һуралсалай эмхи зургаануудые бариха түсэбүүдэй дүүргэлтэ хангагданагүй. Энэмнай хүдэлмэришэдые бэлэдхэхэ хэрэг үргэдхэлгэдэ ба шанарыень һайжаруулгада муу нүлөө үзүүлнэ. Училищинуудые саг соонь ба гүйсэд дүүрэнээр, нэн түрүүн һайн бэлэдхэлтэй залуушуулаар бүридүүлгын удха шанар хэрэгсээхэгүй ябадал үзэгдэнэ.

КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүд дотор, нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэнүүд соо табигдаһан ороной социально-экономическа хүгжэлтын зорилгонууд хадаа залуушуулай техническэ мэргэжэл олохо һуралсалда, арадай ажахыда һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгын шанарта шэнэ, бүри үндэр эрилтэнүүдые табина.

Энээнтэй дашарамдуулан техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай һурагшадые һургаха ба хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бии байгаа дутуу дунданууды усадхахыень. Тэрэнние коммунис хүмүүжүүлгын ба ажалай бэлиг шадабариин бодото һургуули болгон нарижуулан һайжаруулхыень, гүнзэгы эрдэмтэй, бата бэхи мэргэжэл шадабаритай ба үргэн ехэ техническэ эрдэм болбосоролтой олон талын мэргэжэлтэй залуу хүдэлмэришэдые бэлдэхыень техническэ мэргэжэл олгохо һуралсалай талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедые, министерство ба албан зургаануудые, союзна республиканууудай Министрнүүдэй Соведүүдые КПСС-эй ЦК ба СССР-эй Министрнүүдэй Совет уялгалба.

Энээнэй түлөө техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай гол шухала һургуулинууд болохо техническэ мэргэжэл олгодог дунда шатын училищинуудай хүдэлмэри һайжаруулха ба хүгжөөхэ гэжэ дурадхагдаа. Ниитын үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэй тааралдуулан тэдэниие тааруу зохидоор хубаарилан байгуулгые, мэргэжэлэй ба ниитэ дунда һуралсалда залуушуулые гүйсэд дүүрэнээр хабаадуулгые хангаха зэргэтэй. Ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдые мэргэжэлэй талаар бэлдэхэ эгээ тааруу хараа шугам гэжэ һуралсалай энэ онол аргые хаража үзэхэ зуураа техническэ училищинуудай тоо али болохоор үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Һаяын жэлнүүдтэ ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргээд, материальна үйлэдбэридэ эльгээгдэһэн залуушуулай ехэнхи хубинь техническэ училищинуудта хүдэлмэришэнэй мэргэжэл ололгые хүсэхэ ёһотой. Олон янзын мэргэжэлтэй, эрхим шадабаритай хүдэлмэришэдые бэлдэдэг һуралсалай нэгэ-хоёр жэлэй болзорой училищинуудта ехэ анхарал хандуулха. Эдэ училищинуудай һурагшадта хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын (сменнэ) һургуулинуудта ниитэ эрдэмээ дээшэлүүлхыень тула хэрэгтэй эрхэ байдал зохёон байгуулха.

Училищинуудай багшанарай коллективүүд, партиийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд хадаа һуралсалай - хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хэлбэришэгүйгөөр нарижуулан һайжаруулха. Тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлүүлхэ, үндэр мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдэй кадрнуудые бэлэдхэлгые хангаха ёһотой. Багшанарай түрүү дүй дүршэл бүри үргэнөөр хэрэглэхэ, һуралсалай шэнэ онол аргануудай болон хэрэгсэлнүүдые нэбтэрүүлхэ. Һурагшадай олон юумэ мэдэхэ эрмэлзэлые болон бэеэ даагаад хүдэлмэрилхэ шадабариие хүгжөөхэ, тэдэнэй зохёохы ажалай үргалтада тааруу зохид эрхэ байдал зохёон байгуулха хэрэгтэй.

Һуралсалай ба хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин таһаршагүй нэгэдэл хангаха. Ниитын эрдэмэй дисциплинэнүүдые заалга коммунизм байгуулгын бодото хэрэгүүдтэй нягта холбоотойгоор ябуулха. Манай ороной дотоодын ба гадаадын байдал, мүн үйлэдбэриин коллективүүдэй ажалай туйлалтанууд тухай саг үргэлжэ һурагшадта мэдээсэжэ байха. Һурагшадта үзэл сурталай-политическэ ба гурим заншалай үндэр шэнжэнүүдые, өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратай байлгые, Эхэ оронойнгоо аша туһада үнэн сэхээр ба ашаг үрэтэйгөөр ажаллаха эрмэлзэл оролдолго хүмүүжүүлхэ. Һурагшадай коллективүүдэй ажал ябуулга һайжаруулха, һуралсалай ба үйлэдбэриин гурим бэхижүүлгэдэ тэдэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ. Социалис гурим заншалай ба абари зангай байдалһаа хадуурха ябадалда, һуралсалдаа ба ажалдаа муугаар хандаха ушарнуудта эбсэжэ боломоор бэшэ эрхэ байдал тогтоохо.

Жэл бүриин арадай ажахын түсэбүүдтэ ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдые техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай эмхи зургаануудта абалгые табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан даабаринуудһаа улам ехэ болгожо, 1980 ондо тэдэниие 0,8 миллион хүндэ хүргэхэ хэрэгтэй гэжэ хараалагдаа. Техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудта һурагшадые абаха хэрэг түсэблэлгые ба тааралдуулгые һайжаруулха. Һуралсалай жэлэй эхилтэр эдэ училищинуудые хүсэд дүүрэнээр бүридүүлгые хангаха.

Арадай ажахын һалбаринуудай хэрэглэмжэнүүдые хараадаа абажа, олон янзын мэргэжэлэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгые ехэ болгохо гэжэ СССР-эй Госпрофобрто, техническэ мэргэжэл олгохо һуралсалай союзна республиканууудай органуудта дурадхагдаа. Училищинуудые тааруу зохидоор мэргэжүүлхэ хүдэлмэри ябуулха. Госкомтруд ба ВЦСПС-тэй суг хамта эрхим мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые, техническэ эхин шатын хүдэлмэришэдые бэлэдхэхын тула мэргэжэлнүүдэй бүридэл шэнээр хаража баталан абаха, һуралсалай элдэб формонуудта олон янзын мэргэжэл шудалһан залуушуулай аттестаци гаргалгын ба мэргэжэл олголгын гурим зохёон табиха гэжэ тэдээндэ дурадхагдаа. Ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудые дүүргэгшэдтэ, тэдэнэй ажалай бэлэдхэл ба мэргэжэлэйнь орёое хараадаа абажа, техническэ училищинуудта һураха болзорыень таарууга зохёон тогтоохо. Училищинууд ба ниитэ эрдэмэй дунда һургуулинуудай олон талын холбоо барисаа бэхижүүлхэ.

Хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгын һуралсалай түсэбүүд ба программануудые саашадань нарижуулан һайжаруулгые СССР-эй Госпрофобрто, СССР-эй Гэгээрэлэй министерствэдэ СССР-эй Науканууудай академитэй, СССР-эй Педагогическа науканууудай академитэй суг хамта шиидхэхэ гэжэ даалгагдаа. Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалда педагогикын ба психологиин, ном заалгын методикын гол шухала асуудалнуудые зохёон табилгые түргэдхэхэ. Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай Түбэй һуралсалай-методическа кабинедые залуушуулда техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай Бүхэсоюзна научно-методическа түб болгоходо таарамжатай гэжэ тогтоогдоо. Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалда ба арадай ажахын һалбаринуудта хүдэлмэришэдые бэлэдхэлгын һуралсалай методическа асуудалнуудые шэнжэлхэ, зохёон байгуулха хэрэг тэрээндэ даалгагдаа. Һурагшадай үйлэдбэриин мэргэжэлдэ һуралсалай эмхидэл, мүн училищинуудай мастернуудай ажалай эрхэ байдал һайжаруулха талаар хэмжээнүүд хараалагдаа.

Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай хэрэглэмжэнүүдтэй тааралдуулан инженерно-педагогическа кадрнуудые бэлдэлгые үргэдхэхэ университедүүд болон инженерно-техническэ дээдэ һургуулинуудые дүүргэһэн кадрнуудаар эдэ училищинуудые бэхижүүлгэдэ туһаламжа хүргэхыень зохихо албан зургаануудта дурадхагдаа. СССР-эй Госпрофоброй мэдэлдэ инженерно-багшанарай институт бии болгохо гэжэ шиидхэгдээ.

Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай захилнуудтай тааралдуулан учебнигүүдые, һуралсалай методическа ба харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдые гаргалга ехэ болгохо. Учебнигүүдэй үзэл сурталай-политическэ ба научна шанар хэмжээ, тэдэнэй уран һайханай шэмэглэлгын ба полиграфическа гүйсэдхэлгын шанар дээшэлүүлхэ. Эрхим һайн учебнигүүдые СССР-эй Гүрэнэй шагнал олголгодо дэбжүүлжэ байха.

Һурагшадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри эмхидхэлгэдэнь, уран һайханай бүлгэмүүдые ба техническэ творчество хүгжөөлгэдэнь техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай эмхи зургаануудта саг үргэлжын туһаламжа хүргэжэ байхыень СССР-эй Культурын министерствэдэ, СССР-эй Гостелерадиодо, СССР-эй Госкинодо, творческо холбоонуудта дурадхагдаа. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудай һурагшадай һуралсал ба ажал тухай, тэдэнэй һурган хүмүүжүүлэгшэд тухай гүн удхатай уран һайханай бүтээлнүүдые зохёохо зэргэтэй.

Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай органуудта эрхим мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлдэхэдэнь али болохо бодото туһаламжа үзүүлхыень, һурагшадые һургалга ба хүмүүжүүлгэдэ үйлэдбэриин коллективүүдэй үүргэ дээшэлүүлхыень министерство болон албан зургаануудта, предприяти, барилга, колхозууд болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхагдаа. Училищинуудта үйлэдбэриин һуралсалай мастернуудаар ба багшануудаар хүдэлхөөр шиидэһэн үндэр мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэдэй эдэбхи үүсхэл али болохоор дэмжэхэ. Училищинуудай һуралсалай-материальна үндэһэ һуури саг үргэлжэ шэнэлхэ ба бэхижүүлхэ. Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай эмхи зургаануудые дүүргэгшэдые тэдэнэй абаһан мэргэжэл ба шадабаритайнь тааралдуулан ажалда эльгээхэ, тэдэнэй соёлой-техническэ ургалта тухай бүри ехэ анхарал табиха ёһотой.

Техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудые бариха түсэбүүдэй дүүргэлтын, тэдэниие саг болзор соонь ашаглалгада оруулалгын хойноһоо хиналта улам шангадхаха. Һурагшадай хамтын байранууудые болон столовонуудые барилга улам үргэдхэхэ, техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай эмхи зургаануудай байшангуудые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри ябуулха гэжэ хараалагдаа. Ниитэ дунда эрдэмэй һургуулинуудай сүлөөлэгдэһэн байшангууд болон бусад байрануудые техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудта дамжуулан үгэхэ гэжэ дурадхагдана.

Техническэ училищинуудай һурагшадые материальна талаар хангалгые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд хараалагдаа. Техническэ мэргэжэл олгодог дунда шатын училищинуудые болон техническэ училилищинуудые дүүргэгшэдтэ дээдэ һургуулинуудта һуралсалаа үргэлжэлүүлхэ арга боломжо үгтэнэ.

Һурагшадай элүүр энхые сахин хамгаалха, тэдэниие медицинын талаар хангалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые зохёон табижа, бэелүүлхыень зохихо албан зургаануудта дурадхагдаа. Һуралсалай эмхи зургаануудта санитарно-ариг сэбэрэй ёһо гуримуудые, техническэ талаар аюулгүй байдал хангаха заршам заабаринуудые сахихын түлөө хиналта шангадхаха гэжэ тогтоогдоо. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудта физкультура ба спортын саашадаа хүгжэлгые туйлаха ёһотой.

Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай эмхи зургаануудай һурагшадые үзэл сурталай-политическэ, ажалай ба гурим заншалай талаар хүмүүжүүлгэдэ, хүдэлмэришэн ангиин нэрэдэ хүрэмэ шэнэ халаание бүридүүлгэдэ комсомолой организацинуудай бүри ехэ, эдэбхитэй хабаадалга хангахыень ВЛКСМ-эй ЦК-да дурадхагдаа. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудые комсомолой шефтээ абаха хэрэг һайжаруулха.

Техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай ба ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха, тэдэниие санатори болон курортнуудта эмшэлүүлгые хангаха тухай бүри ехэ анхарал гаргаха тухай ВЦСПС-тэ, профсоюзуудай ЦК-нуудта, профсоюзай организацинуудта дурадхагдаа. Һурагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ажалай ветерануудые бүри үргэнөөр хабаадуулха, һурган хүмүүжүүлэлгэ хүгжөөхэ. Һурагшадай зунай амаралтые эмхидхэлгэ һайжаруулха. Спортивна ба аяншалгын баазануудай тоо олошоруулха.

Училищинуудай һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин, һурагшадта коммунис үзэл бодол бүридүүлгын, гурим заншалай һайн һайхан шанарые бүридүүлхын, тэдээндэ ажалдаа үндэр мэдэрэлтэйгээр хандадаг байхаар, Ленинэй партида, социалис Эхэ орондоо буурашагүй үнэн сэхэ байхаар, буржуазна үзэл бодолдо эбсэшэгүй байхаар хүмүүжүүлхын түлөө партиийна эхин организацинуудай харюусалгые дээшэлүүлгэдэ партиийна органуудай анхарал хандуулагдана.

Ороной арадай ажахые хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар хангалга хадаа политическэ ба арадай ажахын айхабтар ехэ удха шанартай зорилго болоно гэжэ тогтоол соо онсо тэмдэглэгдээ. Техническэ мэргэжэл олгодог һургуулинуудай үйлэдбэриин һуралсал ябуулдаг мастернууд, багшанар болон бүхы хүдэлмэрилэгшэд хадаа министерство, албан зургаануудай, совет ба ажахын органуудай, предприятинуудай ажалшадай коллективүүдэй болон ниитын эмхинүүдэй эдэбхи ехэтэй туһаламжаар КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа гаргаха гэжэ, Советскэ Союзай хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай залуу халаание бэлэдхэхэ ба хүмүүжүүлхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха гэжэ батаар найдажа байлга тогтоол соо мүн лэ элирхэйлэгдэнэ.

І. БРЕЖНЕВ США-гай
ВНО СҮҮДЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ
ЕРГЕРТЭЙ УУЛЗАБА

й ЦК-гай Генера
ретарь, СССР-эй
Соведэй Президи-
рүүлэгшэ Л. И.
Советскэ Союз соо-
нилсажа ябаһан
Верховно сүүдэй
э У. Бергертэй сен-
9-дэ Кремль соо

өөнэй үедэ Л. И.
США-тай харилсаа
етоолгодо Совет-
сэхэ шууд ханда-
ыень харуулаад,
ой арадуудта, бү-
гэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ энэ харилсаа холбооной шухала удха шанартай байһыень үндэрөөр сэгнээ. Эдэ харилсаа холбоон хүгжэжэ байна гэжэ тэмдэглэгдээ. Хоёр талын үгэеэ ойлголсожо, хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаһанай ашаар лэ, бүрин адли тэгшэ эрхын үндэһэ һуури дээрэ, уласхоорондын харилсаанай бүгэдэндэ мэдэрэгдэһэн еһо гуримуудые наринаар сахиһанай үндэһөөр эдэ харилсаан саашадаашье хүгжөөгдэхэ байна гээд тэмдэглэгдээ.

СССР-эй шэнэ Конституциин проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэжэ байһан тухай Л. И. Брежнев хөөрэбэ.

СССР соогуур һонирхолтой аяншалга хэхэ арга боломжо олгоһонойнь түлөө, уулзажа, дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хэһэнэйнь түлөө У. Бергер Л. И. Брежневтэ баяр хүргөө.

СССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ Л. Н. Смирнов, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша А. М. Александров болон США-һаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд М. Тун хөөрэлдөөндэ хабаадалсаһан байна.

(ТАСС).

Р-эй АРАДАЙ АЖАХЫ 60 ЖЭЛ СОО

й Центральна ста-
управлениин хэб-
һэн, «СССР-эй
ахы 60 жэл соо»
баярай ста-
суглуулбарие
» хэблэл барлан

засагай жэлнүүдтэ
СССР-эй экономико болон соёл культурын хүгжэлтэ тухай статистическэ мэдээнүүд энээн соо оруулагданхай.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын баримтануудһаа гадна, бусад социалис оронуудай экономико болон соёл культурые хүгжөөхөөр хараалһан зарим мэдээнүүд энээндэ оруулагдаһан байна. Экономико болон соёл культура хүгжөөлгын үрэ дүнгүүд США-гай ба зарим капиталис оронуудай дүнгүүдтэй зэргэсүүлэн үгтэнэ.

(ТАСС).

ОГУУДЫЕ ТАБИБА

й ЦК-гай Полит-
эшүүн, СССР-эй
түрүүлэгшэ Ю. В.
СССР-эй дотоо-
үдэй министр Н
, СССР-эй Мини-
Соведэй дэргэдэ-
эй аюлгүйе сахиха
ба СССР-эй До-
тоодын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд, Коммунис партиин, гүрэнэй аюулгүйе сахиха ба милициин органуудай ветеранууд сентябриин 9-дэ, коммунизмын түлөө дүлэтэ тэмсэлшэ, В. И. Ленинэй дүтын соратник болон тэрэнэй үнэн шаби Ф. Э. Дзержинскиин түрэһөөр 100 жэлэй ойн урда тээхэнэ, В. И Ленинэй мавзолейдэ ошожо, веногуудые табиба.

Кремлиин ханануудай дэргэдэхи Ф. Э. Дзержинскиин хүүр дээрэ, тэрэнэй нэрэмжэтэ талмай дээрэ бодхоогдоһон революциин шэн бата тэмсэлшын хүшөөгэй дэргэдэ веногуудые, сэсэгүүдые табиһан байна.

(ТАСС).

КОММУНИС БАТА ҮЗЭЛ БОДОЛТОЙ БАЙЛГА— ШЭНЭ ДЭЛХЭЙ БАЙГУУЛАГШАДАЙ АГУУЕХЭ ХҮСЭН МҮН

Ф. Э. Дзержинскиин түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Москвада болобо

Феликс Эдмундович Дзержинскиин — дүлэтэ революционерэй, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшын, агууехэ Ленинэй эгээл дүтын соратник ба үнэн сэхэ шабиин ажабайдал ба ажал ябуулга — коммунис общество байгуулхын түлөө тэмсэлэй зоригжуулхы үльгэр жэшээ мүн. ССР Союзай Ехэ театр соо сентябриин 9-дэ болоһон баярай суглаан Эхэ оронноймнай гайхамшаг хүбүүнэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан байна. Эндэ ажалшадай түлөөлэгшэд, Коммунис партиин ветеранууд, ниислэл хотын партиийна, совет ба ниитын организацинуудай түлөөлэгшэд, Совет Армиин сэрэгшэд, Ф. Э. Дзержинскиин соратнигууд сугларба.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. Н. Косыгин, М. А. Суслов, Д. Ф. Устинов, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарёв, М. В. Зимянин, К. У. Черненко, К. В. Русаков** гэгшэд үни удаан үргэлжэлһэн, нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан, президиумдэ һууба.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор, СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай түрүүлэгшэнэр, КПСС-эй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, партиин МГК-гай ба МК-гай секретарьнар, ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, сэрэгэй начальнигууд, СССР-эй КГБ-гэй ба СССР-эй МВД-эйн харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, эрдэм наукын ба соёлой элитэ ажал ябуулагшад, ниислэл хотын мэдээжэ хүнүүд мүн лэ президиумдэ һуулсаба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь **В. В. Гришин** энэ суглаае нээбэ.

Зал соо Советскэ Союзай гимн зэдэлнэ.

«Коммунис бата үзэл бодолтой байлга — шэнэ дэлхэй байгуулагшадай агууехэ хүсэн мүн» гэһэн элидхэл хэхынь тулада КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй аюулгүйе сахиха комитедэй түрүүлэгшэ **Ю. В. Андроповто** үгэ үгтэбэ.

Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, агууехэ Ленинэй соратник, большевик-ленинецүүдэй алдарта ударидагшадай толотомо түлөөлэгшэдэй нэгэн — Феликс Эдмундович Дзержинскиин түрэһөөр 100 жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байнабди гээд тэрэ хэлээ.

Ленин ба большевигүүдэй үетэн болбол ниитын хүгжэлтын али бүхы ябасаар политическэ ордондо дэбжүүлэгдэһэн байгаа, тэдэнэр өөһэдөө түүхын хүгжэлтэдэ эдэбхитэйгээр нүлөөлдэг байгаа. Марксистска һургаалай үнэн зүб байһанда батаар этигэлгэ, партиин ба хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ хизаарлашагүйгөөр үнэн сэхэ байлга, ами наһаяа үгэхөөр бэлэн байлга, нугаршагүй дура зориг ба туйлай ехэ гуманизм — революционно тэмсэлэй гал дүлэн соогуур хатуужаһан эдэ хүнүүдэй түхэл шарай иимэ байгаа.

Ленинние тойроод нягтаар жагсаһан, тэрэнэй үзэл сурталаар зэбсэгжэһэн большевигүүд-ленинецүүд хүтэлбэрилэгшэдэй тогтууритай уг залгамжалһан гол хүсэниинь байгаа. Иимэ гол хүсэнгүйгөөр, Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдээр дурдабал, революционно нэгэшье хүдэлөөн бата бэхи байжа шадахагүй.

«...Имагтал үнэхөөрөө эрэлхэг зоригтой ба шууд сэхэ хүнүүд, имагтал шэн габьяата, хүшэр хүндэ ажалһаашье айгаагүй, полициин мүрдэлгэһөөшье айгаагүй хүнүүд, ажалша арад зоной зол жаргалые юунһээшье үндэрөөр сэгнэдэг, — имагтал тиимэ хүнүүд манай ороной коммунистнуудай түрүүшын, ленинскэ үстэнэй харуулһан баатаршалга харуулжа шадаха юм», — гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев хэлээ һэн.

Юрэ бусын бэрхэшээлнүүдээр ба үхэлэй аюулаар халима тэмсэл соогуур гараха баатай болоһон Дзержинскиин, мүн хаанта засагта ба мүлжэн дарлагшадай дарлалтада эсэргүү тулалдаанда Россин пролетариадые хүтэлһэн бүхы хүнүүдэй хэһэн тэмсэл хадаа Дзержинскиин ажабайдал ба ажал ябуулгада хандаһан хүн бүхэниие гайхуулангүй байжа шадахагүй гээд элидхэлшэ саашань хэлээ.

«Революциин баатар зоригто хүн», «пролетарска якобинец», «булад хатуу зоригтой Феликс» гэжэ партида нэгэдэһэн нүхэдынь, революционно тэмсэлдэ жагсаһан соратнигуудынь Дзержинскиие нэрлэдэг байгаа. Тэрэ өөрыгөө даншье даруугаар — революциин солдадби гэжэ нэрлэдэг һэн. Өөрынгөө уялгада, шахаа тангаригта үнэн сэхэ байһан солдат мэтэ, Дзержинский зүрхэнэйнгөө һүүлшын сохидол хүрэтэр партиин хэрэгые хамгаалһан, ажалша арад зоной зол жаргалай түлөө тэмсэһэн юм. Коммунис ёһоной бата найдалтай байһан ушар тэрэнние нугаршагүй тэмсэлшэ; түгэс мэргэжэһэн революционер болгоһон хүсэниинь байгаа, тэрэнэй эршэ хүсэнэй ба революционно шууд эрмэлзэлэй дундаршагүй эшэ үндэһэниинь болоо һэн. Тэрэ хадаа Польшын ба Литвагай социал-демократиин гэшүүнһээ большевик партиин Центральна Комитедэй гэшүүн хүрэтэрөө, Агууехэ Октябриин социалис революциин ба социалис байгуулалтын эмхидхэлшэдэй ба хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн болотороо иимэ зам гаталан гараа.

Ф. Э. Дзержинскиин ажабайдалай ба революционно зам тухай хөөрөөд, элидхэлшэ саашань ингэжэ хэлээ:

Октябрь нэн түрүүн яахадаа илааб гэхэдэ, ажалшадые большевигүүдэй парти хүтэлөө, тэрэнэй стратеги ба тактикань ниитын хүгжэлтын хуули ёһонуудые эрдэм ухаанай заабариин ёһоор ойлгохо ябадалда түшэглэдэг байгаа, арад зоной гүн олонтой эшэ үндэһөөрөө холбоо барисаатай, олониитын революционно зоригжолые уг зорилгодонь хүрэтэр шэглүүлэн ударидажа шадаха парти хүтэлөө бшуу.

Гэхэ зуура, тиимэ парти имагтал хуушан байгуулалтые хүмэрюулэн унагаахын тулада хэрэгтэй байгаагүй юм. Туйлай ехэ нэтэрүү оролдолго ба нугаршагүй зориг гаргаха эрилтэ табиһан зохёохы ажал ябуулгада Соведүүдэй ороной ороходонь, тэрэ хадаа бүри ехээр хэрэгтэй болоо һэн.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

КОММУНИС БАТА ҮЗЭЛ БОДОЛТОЙ БАЙЛГА-
ШЭНЭ ДЭЛХЭЙ БАЙГУУЛАГШАДАЙ АГУУЕХЭ ХҮСЭН МҮ

(Түгэсхэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

Өөһэдынгөө уг зорилгодо этигэхэ найдабари хэдэн миллион хүдэлмэришэд ба таряашадай зүрхэ сэдьхэлдэ нэбтэрүүлэн оруулха, олониитые тодорхой, тэдээндэ ойлгосотой түсэбүүдээрээ жэшээлэшэгүй баатаршалгада зоригжуулха хэрэгтэй байгаа. Жэшээлэшэгүй нимэ баатаршалга гаргангүй тэрэ үедэ дуулдаагүй гээгдэнги, һандаргагданги ба үлэсхэлэн хооһон Россие хүл дээрэнь бодхоохын аргагүй байһан юм.

Коммунистнуудай ухаан бодол, ажал хэрэгүүд ажалша хүниие ушар ёһо мэдэхэ түүхэтэ зохёохы ажалда дэбжээн жагсааха гэһэн абьяастай дура хүсэл бэелүүлгэдэ, тэрэнэй ажабайдалые бүри һайн болголгодо бүримүһэн зорюулагдаһан байгаа. «Манай коммунис ухаан сэдьхэл хадаа бидэнэй бата нэгэдэл, хүсэл эрмэлзэлэймнай бата нэгэдэл, пролетариадай дура зоригой бата нэгэдэл мүн гээшэ, — гэжэ Дзержинский хэлэдэг һэн. — Энэ бата нэгэдэлээр бидэ ажаһуунабди, тэрээгээр бүхы бэрхэшээлнүүдые усадханабди».

Шэнэ общество байгуулгын үедэ манай парти революционно теори ба бодото дүй дүршэлые зохёохы ёһоор хүгжөөнэ, марксистско-ленинскэ һургаалые улам баяжуулна, тэрэнэй революционно гол ёһонуудые, большевизмын ухаан бодолые арюун нангинаар сахин хамгаална. Ленинэй захяа заабаринуудта үнэн сэхэ байлга хадаа политикын ба экономикын, үзэл сурталай ба соёлой талаар ямаршье асуудал шиидхэхэдээ партиин баримталдаг хэрэгтэ бэелүүлэгдэнэ.

Марксистско-ленинскэ һургаалаар зэбсэгжэһэн Советскэ Союзай Коммунис парти өөрынгөө XXV съезд дээрэ манай орон дотор хүгжэлтэ түгэс социализм байгуулгын дүй дүршэл зохёохы ёһоор согсолһон, аха дүү социалис оронуудай бодото дүй дүршэлэй үнэтэ зүйлнүүдые абаһан, коммунизм тээшэ манай дабшаха шэнэ зорилгонуудые хараалһан, табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхэ тодорхой арга замуудые али бүхы талаһаань үндэһэлэн зааһан байна.

Феликс Эдмундович Дзержинский тухай хэлэхэ зуураа, революционно эрхэ гурим бэелүүлхэ хэрэгтэ тэрэнэй дүүргэһэн үүргэ тухай, Агуухэ Октябриин туйлалтануудые аршалан хамгаалха тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй.

«Ямаршье революци өөрыгөө хамгаалжа шадаха һаа, имагтал тиихэдээ юумэндэ сэгнэгдэдэг» гэжэ Ленинэй хэлэһэн үгэнүүд мэдээжэ. Унагаагдаһан дарлагша ангинууд засаг түрэеэ пролетариадай дайлан абаһан сасуу үгы болодоггүй, үгы боложо шадахагүй гэжэ Ленин һургадаг байгаа. Тэдэнэр эсэргүүсэхэ байха, али нэгэн тодорхой эрхэ байдалда ангиин тэмсэл, бүри хатуу шанга, хэрзэгы шэрүүн шэнжэтэй боложо магад гэжэ тэрэ уридшалан хараалһан юм. Россида болоһон революци Ленинэй уридшалан хараалһанайнь үнэн зүб байһые батадхан гэршэлээ.

Контрреволюциин түрилтые сарахын тулада эрид шууд хэмжээ абаха хэрэгтэй байгаа. Контрреволюцитай ба зорюута һаад таталгатай тэмсэхэ тушаа Бүхэроссин Онсо этигэмжэтэ комисси байгуулһан ушар тиимэ баадхагдаһан, харюугай хэмжээн байһан юм. ВЧК-гай толгойлогшоор Дзержинский — партиин хизаарлашагүйгөөр этигэдэг, Ленинэй этигэдэг байһан хүн табигдаа бэлэй.

Ленинэй заабаринуудһаа уламжалан, Феликс Эдмундович Дзержинский чекистнүүдэй органуудай хүдэлмэриин алдарта ёһо заншалнуудые байгуулаа һэн. Тэрэнэй сэхэ хүтэлбэри доро чекистнүүд Совет засагай дайсадтай хэһэн тэмсэлэй түүхэ домогто баатаршалхы үсөөн бэшэ хуудаһануудые бэшэһэн байна. Дзержинский хадаа партиин, манай социалис Эхэ ороной хэрэгтэ хизаарлашагүйгөөр үнэн сэхэ байхаар чекистнүүдые һургадаг һэн.

Ороноймнай арадайнгаа ажахые гуримшуулан һайжаруулжа эхилхэдэнь, парти хадаа Дзержинскиие аюулгүйе сахиха органуудай хүтэлбэрилэгшын тушаалда үлөөгөөд, тон орёо хүндэ экономическа зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэг толгойлхыень тэрээндэ даалгаһан байгаа. Тэрэ хадаа Зам харилсаанай арадай комиссараар томилогдобо, дайнда һандаргагдаһан транспортые һэргээн бодхоохо хэрэг эмхидхэбэ. Һүүлээрнь Арадай Ажахын Дээдэ Соведые хүтэлбэрилгэ тэрээндэ найдагдаба. Дзержинский ороноо социалис ёһоор индустриализацилгын ленинскэ хараа шугамые бэелүүлхын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэ байгаа.

Феликс Эдмундовичые мэдэдэг байһан хүнүүд: революционно тэмсэл хэһэн соратнигуудынь, сугтаа хүдэлмэрилһэн нүхэдынь тэрэнэй зан абариин онсо гайхамшаг шэнжэ шанарые, эгээл шухала ба эгээл бэрхэшээлтэй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ саг үргэлжэ зоригжонхой байһыень тэмдэглэдэг байгаа. Парти дотор ба арад зоной дунда туйлай ехэ нэрэ хүндэтэй байха зуураа, тэрэ гайхалтай даруу зантай хүн байгаа, өөртөө юрэ бусын эрилтэ табидаг, бусад хүнүүдтэ анхаралтай байдаг һэн. Гадаа талынь үрэ дүнгүүдтэ, гоё-гоё үгэ хүүрнүүдтэ дурагүй хүн байһан юм.

Үнэн сэхэ большевик-ленинец байһан Дзержинский һайн һайхан сэдьхэлтэй: арад зондо ойро дүтэ, зүрхэ сэдьхэлэй хани халуун, энэрхы һайхан хандасатай байһан юм. Иимэ шэнжэ шанарынь харууһагүй үншэн үхибүүдые абарха тэмсэлэй үедэ тон гүйсэдөөр харагдаа бэлэй.

Ленин, парти хадаа шэнэ гүрэнэй хуулинуудые зохёон хараалха, социалис ёһо гуримые тогтоохо ба хүгжөөхэ хэрэгтэ туйлай ехэ анхарал хандуулһан байгаа. Энэ хүдэлмэри тон шухала социально-политическэ удха шанартай байһан юм. Энээниие Дзержинский хүсэдөөр ойлгодог, энээнэй түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэдэг байгаа.

Пролетариадай диктатура хуули ёһонуудтай ба эрхэ гуримуудтай тааралдашагүй юм гэжэ дайсад батамжалдаг һэн. Энэнь худал хуурмаг үгэнүүд байһан юм. Үнэхөөрөө шэнэ байгуулалта түрүүшынгээ үгэнүүдһээ эхилэн, пролетариадай бүхы демократическа туйлалтануудые үргэлжэлүүлхэ, хүгжөөхэ зуураа, өөрын хуулинуудые гаргажа эхилһэн байна. Ажалшадые дараха арга зэбсэг байһанаа хуули ёһонууд хүдэлмэришэд болон таряашадай дура зоригые элирхэйлэн харуулха түхэл шэнжэтэй болоо.

Юрэнхыдөө Совет засаг мэтэ, социалис хуули ёһон ангиин дайсадтай хэһэн хатуу шэрүүн тулалдаануудта батажан бэелээ бэлэй.

Парти хадаа Октябриин түрүүшын үдэрнүүдһээ эхилжэ, гүрэнэй засагай али бүхы шатануудта социалис хуули ёһоной ленинскэ гол ёһо сахиха гэһэн хараа шугам баримталаа. Энэ ушар ВЧК-гай ажал ябуулгадашье бүримүһэн хабаатай байгаа. Соведүүдэй залуу республикын аюулгүй байдалые аршалан хамгаалха органууд онсо органууд мэтэ байгуулагдаа һэн. Тон хатуу шанга ангиин тэмсэлэй эрхэ байдалдашье тэдэнэр революционно хуулинуудай үндэһөөр ажал ябуулгаяа тон наринаар эрхилдэг байһан юм. Феликс Эдмундович гүрэнэй аюулгүйе сахиха ба милициин органуудай бүхы ажал ябуулгада революционно хуули ёһо тон наринаар сахиха эрилтэ саг үргэлжэ, эгээл хатуу шангаар табидаг, эрхэеэ хэтэрүүлхэ бишыханшье баримтануудтай эрид тэмсэдэг байгаа.

Совет хуулинууд партиин политикын гол шэглэлнүүдые элирхэйлэн харуулдаг, обществые гүрэнэй зүгһөө хүтэлбэрилхэ найдамтай арга зэбсэг мүн болоно. Тэдэнэй илгарма түхэл шэнжэнь бодото демократизм ба үндэр дээдын гуманизм мүн болоно.

Совет обществын бэхижэхэ, хүгжэхэ тума манай хуулинууд нарижуулан һайжаруулагдана. Тэрээнтэй хамта тэдэ хуулинууд гол шухала талаараа Ленинэй байгуулһан гол ёһонуудай уг залгамжалха талыень тэрэ хэбээрнь үлөөнэ.

Манай үеын элитэ ехэ политическэ документ бологшо шэнэ Совет Конституци энээндэ гайхамшаг үльгэр жэшээ болоно. Тэрэ хадаа Совет гүрэнэй бүхы хүгжэлтые удхаараа таарууаар элирхэйлэн харуулна, тиихэтээ хамта тэрэнэй дам саашадаа урагшаа дабшаха үргэн ехэ хараа зам олгоно. Шэнэ Конституциин удха шанар Центральна Комитедэй майн (1977 оной) Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэһэн элидхэл дотор гүн гүнзэгыгөөр тайлбарилагдаһан байха юм.

Совет хүнүүд шэнэ Үндэһэн Хуулиие өөһэдымнай дура зоригой ба үндэһэн аша туһын бодото бэелэл ба гэршэ мүн гэжэ Конституциин проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ үнэншэмөөр батадхан харуулна. Тэдэнэр шэнэ Конституциин демократизмые КПСС-эй ЦК-гай хэлбэришэгүй ленинскэ хараа шугамтай, парти дотор, арад зоной дунда туйлай ехэ нэрэ хүндэтэй болоһон Леонид Ильич Брежневэй нэрэтэй холбодог байна. Тэрэ хадаа, өөрынгөө оюун бэлиг, бүхы хүсэ шадалые совет арадай аша туһын, коммунизмын илаха агууехэ хэрэгэй, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай илан мандахын аша туһын эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгада зорюулдаг юм.

Хүниие социальна ба национальна дарлалтын бүхы түхэл янзануудһаа сүлөөлхэ зуураа, социализм болбол гүрэн ба хүнэй хоорондо тад ондоо шэнэ харилсаануудые байгуулна, тиихэдээ хүнэй аша туһые ниитын аша туһатай таһаршагүй нягтаар холбоно гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Энэ хадаа хүсэжэн жагсаһан социализмын шата дээрэ бүри гүнзэгыгөөр ба дүүрэнээр харагдана.

Совет хуулинууд эрхэтэн бүхэндэ эгээл үргэн ехэ политическэ сүлөөнүүдые олгоно. Энэ хадаа социалис обществын демократическа түхэл шэнжэтэй тааралдана. Тэрээнтэй хамта тэдэнэр эдэ сүлөөнүүдые обществодо харша, бусад эрхэтэдэй эдлэдэг эрхэнүүдтэ харша зорилгоор зарим хүнүүдэй хэрэглэхэ һэдэлгэнүүдһээ манай совет байгуулалтые аршалан хамгаалдаг юм.

Социалис общество дотор эрхэнүүд ба сүлөөнүүдэй улам үргэдхэгдэхэ тухай, обществын үмэнэ хүн бүхэнэй даадаг харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай хэлэхэ зуураа, элидхэлшэ нигэжэ онсолон тэмдэглээ. Диилэнхи олонхи совет хүнүүдэй гражданска уялгануудаа дүүргэлгэнь, эрхэ ба хуулиие тэдэнэй хүндэлэлгэ сэдьхэлэйнь эрилтэ, ёһо дадал, зан абариинь гурим болонхой. Гэбэшье, манай общество дотор ниитынгээ уялга гүнзэгыгөөр хүсэд мэдэрдэггүй баримтанууд үшөөл бии байһые обёоронгүй гаража шадахагүй байнабди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ парти, правительство захиргаанай органуудай хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа, тэдэниие эрхим мэргэжэлтэй хүнүүдээр бэхижүүлхэ тушаа хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые абаһан байна. Мүнөөдэрэй зорилгонууд, СССР-эй шэнэ Конституциһаа уламжалан гараһан зорилгонууд сүүдэй, прокуратурын, гүрэнэй аюулгүйе сахилгын, дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй, социалис эрхэ гурим сахидаг бүхы хүнүүдэй үмэнэ бүри ехэ эрилтэнүүдые табина.

Гүрэнэй аюулгүйе сахиха органуудай, дотоодын хэрэгүүдэй органуудай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдтэнь даалгагдаһан хэрэгэй түлөө харюусалгаяа мэдэрдэг байна. Тэдэнэй хүдэлмэридэ усадхамаар болоһон дутуу дунда зүйлнүүд үшөөл үсөөн бэшэ бии гэжэ тэдэнэр ойлгоно. Манай партиин Центральна Комитедэй эрилтын ёһоор өөһэдынгөө бүхы ажал ябуулгын хэмжээе дам саашадань дээшэлүүлхэ шухала гэжэ тэдэнэр ойлгоно.

Коммунис партиин зүгһөө саг үргэлжэ хүтэлбэрилдэг, мүн һуларшагүй хиналта табидаг дээрэһээ гүрэнэй аюулгүй байдал ба эрхэ гурим сахидаг совет органууд хүсэтэй юм.

Арад зоной ба Совет гүрэнэй аша туһада өөһэдынгөө бүхы хүдэлмэриие зорюулдаг дээрэһээ, тэрэ тоодо арад, зонтой тогтооһон саг үргэлжын, таһаршагүй бодото холбоо барисаанда түшэглэн, тэрэнэй этигэл найдабарида хүртэн, үргэн олон ажалша ниитын зүгһөө дэмжэлгэ абан, хүдэлмэреэ эрхилдэг байһан дээрэһээ тэдэнэр хүсэтэй юм.

Мүнөө манай ороной Агуухэ Октябриин социалис революциин 60 жэлэй ойе тэмдэглэхэеэ бэлдэжэ байһан үедэ, бидэнэй гаталжа гараһан замаа ухаан бодолдоо эрьен хаража байһан үедэ совет арадай зохеохы туйлай ехэ бүхы ажал ябуулга хадаа манай Эхэ ороной социалис хүгжэлтын зам дээрэ байһан, шэнэ ажабайдал байгуулхадаманай бидэндэ али болохоор һаад хэһэн, Соведүүдэй оронииие дараха гэжэ һэдэһэн хүсэнүүдтэй хэгдэһэн таһалгаряагүй тэмсэлэй оршон байдалда үнгэрһыень харангүй байхын аргагүй.

Гэхэ зуура, социализмын дайсад шэнэ байгуулалтые муудхаан унагааха һэдэлгэнүүдһээ гэхэ гү, али сэрэгэй хүсөөр тэрэниие усадхахын аргагүй болоод байхада, тэрэнэй хүгжэлтые заабол бэрхэшээлтэй болгохо һэдэлгэнүүдһээ мүнөөшье арсаха дурагүй.

Империализмын тусхай албанууд КПСС-эй, Совет гүрэнэй баримталдаг политикын зорилгые, тэрэнэй уг удхыень убайгүйгөөр хазагайруулха, совет бодото байдалые муушалха, удхаараа һүйдхэлтэ бусад аашануудые бэелүүлхэ гэжэ һэдэнэ. Эдэ аашануудынь үзэл сурталай һүйдхэл гэһэн нэрэ абаха ёһоороол абанхай.

Эдэ бүгэдын бидэнэй ажаһуудаг хатуу шэрүүн дэлхэйн бодото байдалай таһаршагүй хубинь байһаниинь гэмшэлтэй. Тиимэһээ бидэнэр мүнөөшье ехэ һэримжэтэй байха, социализмын дайсадай һүйдхэлтэ аашануудые аюлгүй болгохын тулада шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди. Энэ хадаа имагтал гүрэнэй аюулгүйе сахиха органуудай бэшэ, мүн гүрэнэй болон ниитын бүхы организацинуудай, бүхы коммунистнуудай, манай ороной бүхы эрхэтэдэй уялга мүн гэжэ парти тоолодог байна.

Совет обществын үзэл сурталай-политическэ бата нэгэдэлые өөһэдымнай асари ехэ туйлалта мүн гэжэ бидэ тоолохо ёһоороол тоолонобди. Обществын бүхы ангинуудые ба социальна бүлэгүүдые, оронойнгоо бүхы нацинууд болон арад үндэһэтэниие нэгэдэмэл, бата бэхи бүлэ болгон нягтаар жагсаажа шадаһан манайхида адли тиимэ ниитын байгуулалта түүхэдэ байгаагүй юм. Совет обществын үзэл бодолой ба политическэ бата нэгэдэлэй, тэрэнэй хүсэтэй байлгын түгэлдэр эшэ үндэһэниинь болоһон дээрэһээ социализмын дайсадай эгээл эршэмтэй шанга добтолгонууд тэрээндэ эсэргүүгээр нэгэдүүлэн шэглүүлэгдэнэ ха юм.

Тодорхойлон хэлэбэл, «эрхэнүүд ба сүлөөнүүд тухай» гаргууда гараһан асуудал, «диссидентнүүд» гэдэг асуудал тушаа баруунай номнолой гаргаһан ой ухаанда орошогүй шууяа шурхираан энээнтэй холбоотой байна. «Диссидент» гэһэн үгүүлбэри хадаа олониитые төөрюулхэ зорилготой номнолшодой шадамараар хэрэглэжэ, һанаанһаа абаһан юумэн болоно гээд хэлэхэ хэрэгтэй.

Нүхэр Л. И. Брежнев һая хэлэһэн үгэнүүдэйнгээ нэгэн соо энэ асуудал тушаа партиина хараа бодолые тодорхойгоор найруулаа һэн. «Ниитын ажабайдалай энэ тэрэ талые шүүмжэлхыгээр сэгнэхэһээ ондоо юумэн манайда байхагүй,— гэжэ тэрэ хэлээ. —Ажал хэрэгтэ туһалхые оролдон, үндэһэ баримтатайгаар шүүмжэлдэг нүхэдтэ һайн шүүмжэлэгшэдтэл адляар хандадаг. эдэнэртэ баяр хүргэнэбди. Алдуу эндүүтэйгээр шүүмжэлэгшэдтэ төөриһэн хүнүүд мэтээр хандадагбди».

«Диссидентство» тухай ойлгуулхадаа, элидхэлшэ ингэжэ хэлээ.:

Дотоодын болон гадаадын политикын талаар абтаһан үндэһэ баримтатай шиидхэбэри бүхэниие, шэнэ Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэл адляар, бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ, партиин политикые совет арадай өөһэдымнай хэрэг гэжэ тоололго, энэ политикын түлөө һунгагшадай зуу шахуу хубиин дүүгаа үгэлгэ манай обществын үзэл сурталай ба политическэ нэгэдэлые батаар элирхэйлэн харуулна бэшэ гү?(!)

Гэбэшье энэмнай зан ябадалаараа совет обществодо таарахагүй хэрэгүүдые үүдхэдэг зарим хүнүүд хүгжэлтэ түгэс социализмын үедэ бии болохо ёһогүй һэн гэнэ бэшэл.

Шэнэ общество байгуулга, шэнэ коммунис хүгжэлтэ—орёо, хүндэ хүшэр үйлэ хэрэг мүн. Тэрэ ондоо байжа шадахагүй.

Замһаа хадууран төөриһэн хүнүүдтэ манайда туһалхые оролдодог, эдэниие этигүүлхые, төөрилгэһөөнь гаргахые оролдодог байнабди гэжэ хэлэгдээ һэн. «Ондоогоор бодомжолдог» зарим хүнүүдэй ябуулгануудаараа совет хуули ёһонуудые хазагайруулжа эхилхэдэнь, ондоо юумэ хэхэ ушартай болодогбди. Иимэ хүнүүдэй үсөөншье һаа, хулгайшад, өдилгэ абаршад, хонжоо наймаашад болон уголовно бусад гэмтэдтэл адли, манайда бии байһаниинь халагламаар. Эдэнэр бултадаа манай обществодо хоро хүргэнэ, тиимэһээ совет хуули ёһонуудай эрилтэнүүдэй үндэһөөр тэдэ гэмээ амсаха ёһотой.

Октябриин түрүүшын үдэрнүүдһээ хойшо социализмын дэлхэйн болон капитализмын дэлхэйн үзэл сурталнуудай хоорондо тэмсэл боложо байһаар гээд элидхэлшэ саашадаа хэлэбэ. Социальна хүгжэлтын бодото хуули ёһонуудһаа, ангинуудай бии байлгаһаа, ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй бии байлгаһаа үзэл сурталай тэмсэл үндэһэтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ хүсэлэл оролдолгонуудай гаргагдаһанай ашаар «хүйтэн дайн» саргагдажа, уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулагдажа байна. Эб найрамдал хангалгын али алиндань ашатай туһатай харилсаа холбоо хүгжөөлгын аша туһада харюусаһан шэнэ харилсаанууд ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондо тогтоогдожо байна, (энэ үйлэ хэрэг орёо бэрхэшээлтэй, хододоо жэгдэ бэшэ). Иимэ эрхэ байдалда үзэл сурталай тэмсэлэй, энэ тэрэ социальна байгуулалтын булюу һайн байһан тухай, хүн түрэлтэниие хүгжэлтэ дэбжэлтын орьёл өөдэ дахуулдаг харгы замууд тухай түүхэтэ удхатай арсалдаан замхаагүй байһаар. Иимэ тэмсэл саашадаашье үргэлжэлхэ юм. Гэхэтэй хамта, «хүйтэн дайнай» үлэгдэлнүүдһээ үзэл сурталай тэмсэлые арюудхан сэбэрлэхэ гээшэ уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулгын шухала нүхэсэл болоно гээд манай парти тоолоно.

Баруунай гүрэнүүдэй эгээл хархис бүлэгүүдэй «психологическа дай» үүдхэхэ гэһэн гутамшаг муухай ябуулгаяа үсэд нэтэрүүгээр үргэлжэлүүлжэ байхадань, энээн тухай хэлэхэ баатай болонобди. Манай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха талаар саг үргэлжэ гаргагдаһан һэдэлгэнүүд, хардалга гүрдэлгэтэ ябуулганууд хадаа шахардуу байдал һуларуулгын гол ёһонуудтай, Хельсинкидэхи хэлсээнүүдтэй яашье таарахагүй дайсан харша хараа түсэбүүд болоно гэжэ совет арад сэгнэнэ.

Үгээ ойлголсолгоёо, этигэл найдалаа батадхаха гээшэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, бууя зэбсэгүүдые бүтээн
гаралгые хизаарла
сэг хэрэгсэлнүүдые
уласхоорондын бай
жаруулха талаар
лэгдэһэн хүсэлэл
гонуудые амжалта
хэ шухала нүхэсэл

Октябрьһаа хойш
һэн 60 жэлэй
Коммунис партии
далга доро совет
тын ажабайдалай
далнуудаар асари
лалтануудые хэ,
рэлтэнэй түүхэтэ
бүхы ябасаһаа
гараһан үндэһэн
асуудалнуудые
рэнь шиидхэлгын
жэшээ харуулаа.
нөө парти болон
Л. И. Брежнев
тэрэнэй ленинскэ
таар тойрон
вет арад коммун
бата найдамтайга
жа ябана, КПСС
съездын түүхэтэ
ринүүдые бэелүү
арбадахи табан
ри ехэ, орёо хүш
хамта, зоригжуу
бүүдые бэелүүлх
политическэ ба
лай ехэ дэбж
тэмсэжэ байна.

Ажал дээрэ,
манай бүхы
Ленинэй хэтэдэ
тал һургаалнууд
зоригжуулна. Эд
суртал һургаалнууд
то дээрэнь бэелүү
лөө абьяас түгэлд
зоригто тэмсэлдэ
ликс Эдмундович
скиин хабаатай ба
шевигүүд - ленин
һургаал абанабди
коммунис бата үзэл
байлгын, рево
эдэбхитэ тэмсэлэ
жэшээ боложо.
домнай үлэхэ
мунизмын илан
түлөө тэмсэлдэ
дэнэртэй ходо
ябахал. Совет ара
дэлхэйн-түүхэтэ
нууд хадаа эдэнэр
хоогдоһон эрхим
лоно гэжэ оратор
түгэсхэлдэ мэдүү

Ю. В. Андропов
элидхэл ехэ анхар
шагнагдажа, альг
гаар нэгэнтэ бэ
ба.

Ф. Э. Дзержинс
һөөр зуун жэлэй
рюулагдаһан баяр
нууд Ленинградта,
Минскдэ, Алма-Ат
льнюстэ, Кишинев
ноймнай бусад
дуудта болобо.

РЕВОЛЮЦИИН Ш
БАТА ТЭМСЭЛШ

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС). Түрэһөөр 100 жэлэйнь ойн тэмдэглэгдэжэ байһан эдэ үдэрнүүдтэ Ф. Э. Дзержинскиин памятнигай һуури табилгын ёһолол сентябриин 9-дэ Смольно шадар болобо. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй Ленинградска обкомой нэгэдэхи секретарь Г. В. Романов, гүрэнэй аюулгүйе сахиха органуудай ба милициин ветеранууд, хотын алдарта ажал
шад энээндэ зор
митингдэ хабаадал

Дзержинскиин
үйлсэдэ, мүнөө Ф
мундовичай дурас
хэлэлгын му
дэй байрладаг Б
онсо этигэмжэтэ
түрүүшын штаб-ба
соо шэнэ экспози
риин 9-дэ нээгд
ВЧК-е байгуулгад
ажал ябуулгада з
һэн байна.

УЯЛГАЯА ДЭЭШЭЛҮҮЛБЭ

ФОТО РЕПОРТАЖ

Агуу Октябриин 60 жэлэй ойн баярые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула оролдон, Хяагтын трикотаж нэхэдэг фабрикын оёлго ба ээрэлгын цехэй хүдэлмэрилэгшэд ажал хүдэлмэридөө һайн амжалта туйлаба. Тэдэнэр байгша оной сентябриин 1-дэ арбадахи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэб болзорһоонь холо урид дүүргэбэ. Хоёр жэлэй туршада фабрикын тус цехүүд 405 мянган элдэб янзын хубсаһа гаргаха түсэбтэй байгаа юм. Цехэй хүдэлмэрилэгшэд 414 мянгые гаргажа, түсэбһөө гадуур 111,7 мянган түхэригэй продукци үгэбэ.

Коллективэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оёгшо-моторист М. Я. Вершинина, ээрэгшэ Е. Д. Семёнова гэгшэд түрүүлжэ гараба. Залуу коммунист, арадай хинагша, коммунис ажалай ударник Е. Д. Семёнова мүнөө 1978 оной январь һарын, коммунис ажалай ударник М. Я. Вершинина — февраль һарын түсэбүүдээр хүдэлжэ байна. Табан жэлэйнгээ түсэб — дүрбэн жэлдэ дүүргэхэ гэһэн уялгануудые түрүү хүдэлмэришэд абанхай.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1977 он) Пленумэй материалнуудаар, СССР-эй шэнэ Конституциин проектээр зоригжоһон фабрикын хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абаба Агуухэ Октябриин социалис революциин 60 жэлэй ойн баярай һайндэр болотор түсэбһөө гадуур 310 мянган түхэригэй 25 мянган хэһэг элдэб хубсаһа гаргаха гэжэ уялга соонь бэшэгдэнхэй.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. КПСС-эй гэшүүн, арадай хинагша, коммунис ажалай ударник, ээрэгшэ Е. Д. Семёнова; 2. Коммунис ажалай ударник, оёгшо-моторист М. Я. Вершинина; 3. Оёдолой цех соо.

А. СУРМАЧАЙ фототекст

СОВЕТ ОРОН: ШЭНЭ ҺОНИН

НЕФТЬШЭДЭЙ АЖАЛАЙ АМЖАЛТА

ТЮМЕНЬ. (ТАСС-ай корр. В. Жиляков). Главтюменнефтегазай диспетчерэй журнал соо «3.000.000» гэһэн тоо бэшэгдэбэ. Жэлэй эхинһээ хойшо Сибириин олзоборилогшод түсэбһөө гадуур эды шэнээн тонно шэнгэн түлишэ үйлэдбэрилэн абаһан байна. Эдэнэр ойн баярта жэлдэ абаһан социалис уялгануудаа хоёр дахин үлүүлэн дүүргээ.

— Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар иимэ ехэ амжалтанууд туйлагдаһан байна, — гээд Главтюменнефтегазай начальник Ф. Аржанов хөөрэнэ. — «Нижневартовск — нефть», «Белозернефть», «Мечионнефть», «Правдинскнефть», «Юганскнефть» гэжэ управленинүүдэй коллективүүд үйлэдбэриингөө даабариие болзорһоонь нилээд урид дүүргэжэ, мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ ябана.

Мүнөөнэй оньһон техникээр хангадаг ороной олон хото городуудай научна ба үйлэдбэриин коллективүүд ажалай амжалтада ехэ хубитаяа оруулһан байна. Мүнөө нефть олзоборилгын газарнуудай 80 процентнь автомадаар хангагданхай. Агуухэ Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ жэлэй түсэбһөө гадуур 3,5 миллион тонно шэнгэн түлишэ олзоборилон абаха гэһэн шэнэ уялгаяа Тюмениин нефтьшэд амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Энэ хараа түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

ШАНАРАЙ ТЭМДЭГТЭЙ ТУРБИНАНУУД

ХАРЬКОВ. (ТАСС-ай корр. М. Хабинский). Баруун Украинын ядерна элшэ хүсэнэй түрүүшын электростанци болохо Ровенско атомна электростанцида тодхогдон табигдаха 200 мянган киловатт хүсэтэй гол турбиные Кировэй нэрэмжэтэ завод бүтээжэ дүүргэбэ. КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр тэрэ баригдажа байна. Энэнь арбадахи түсэбтэ табан жэлдэ ашаглалгада оруулагдаха юм.

— Ровенско АЭС-тэ үшөө гурбан нимэ машина тодхожо табихабди.— гэжэ предприятиин ахамад конструктор Ю. Ф. Косяк ТАСС-ай корреспондентдэ хөөрэбэ.— Эдэнэр гүрэнэй шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй. Тон бата бэхи, арьбалалтатай байһаараа шалгарна. Агрегдуудзаһабарида оронгүй, урдынхиһаа 1,5 дахин удаан саг соо хүдэлхэ аргатай байна. Ядерна түлишэ гаргашалга нилээд хороогдоо. СССР-тэ мүн ГДР-тэ, Болгарида, Финляндида баригдаһан томо ехэ атомна электростанцинуудта тодхогдон табигдахадаа, эдэ турбинанууд бата бэхи, һайн байһанаа харуулаа

ХОЙТО ЗҮГЭЙ А
ҮНДЭҺЭ Һ

ЯКУТСК. (ТАСС
Д. Бубякин). КПС
съездын шиидх
үндэһөөр холын Х
хүдөө ажахые
хүгжөөлгэдэ зори
бүхэсоюзна зүб
дүүрэбэ. КПСС-
СССР-эй ба РСФ
дөө ажахын ми
нүүдэй, Россин Ф
Госпланай ВАСХ
рюусалгата хүд
шэд. ороной хойто
нуудай партийна
гаануудай хүтэлб
тэрэнэй хүдэлмэри
даһан байна.

Яхадай хүдөө а
дэм-шэнжэлэлгын
дай директор,
М. Г. Сафронов
дүнгүүд тухай
рэнэ:

— Хүдөө ажа
приятинуудые хү
тааруулан таб
хойто хубида, Б
рай түмэр замай
оршондо шэнэ
лекснуудые
шухала асуудал
лөөндэ хабаада
хэлсэбэ.

Парти, пра
эсэшэ сусаша
оролдолгын а
жэлнүүдтэ хойто
һуудал байдал
гүй болотороо х
тэн шэмэрүүн х
та мүнөөнэй хо
һуурин тосхону
промышленна т
бодоо, территор
лэдбэриин хэдэ
лекс түргөөр ба
на.

БУЛАД ЗОРИГТОЙ БОЛЬШЕВИК

Феликс Эдмундович Дзержинскиин түрэһөөр 100 жэ- ойе Коммунис парти, совет арад, мүн дэл- түрүү үзэлтэй олонии- үргэнөөр тэмдэглэжэ байна.

Ф. Э. Дзержинский 1877 сентябриин 11-дэ Ви- скэ губернидэ (мүнөөнэй скэ область) түрэһэн. Үшөө гимназида һураха тэрэ хүдэлмэришэдэй лэлэй хүдэлөөнөөр һонир- , марксистскэ литерату- шудалжа эхилээ һэн. Энэ Ф. Э. Дзержинский «Коммунис партиин фест» болон В. И. Ле- эй эртын хүдэлмэринүү- , бусад марксистнуудай ья брошюрануудые ун- даг бэлэй.

Иимэ литературын нүлөө залуу Дзержинскиин хүгжэһэн байгаа. Гансал люциин аргаар ажалша н хаанта засагые унагаа- эрхэ сүлөө олохо ёһотой тэрэ батаар этигээ һэн. аршье дарлалтатай рхадаа, өөрөө дарлуулжа, ижолуулжа байһан шэнги даг һэм. Имагтал тии- э 1894 ондо иимэ һа- үзэлтэй бүлэг үетэнөө- хамта би ямаршье дар- тай һүүлшынгээ амин тэр тэмсэхэб гэжэ танга- үгөө бэлэйб. Аяар тии- миинии бүхы зүрхэ сэдь- ухаан бодол хүниие до- лохо, баһаха ябадалые ладаг байгааб», — гэ- Ф. Э. Дзержинский нгөө ажабайдалай тэрэ хай дурсадаг һэн.

95 ондо Дзержинский агай социал-демократиин дэ жагсаһан. Имагтал еһөө хойшо бүхы бэеэ ги революциин хэрэгэй Феликс Эдмундович лээ эхилһэн намтартай. мсэл хадаа аюулта тэм- һэн. Хэды дахин залуу юционер аюулай эрмэг үр гараа гээшэб?

05 ондо Россин хүдэл- шэдэй хаанта засагта үсэн бодоходо, Дзер- кий үнэн зүрхэнһөө аа һэн. Бодото интер- налист хадаа энэ тэм- хубитаяа оруулхын тэрэ Краков хото ерэ- поляк хүдэлмэришэдэй ойлгууламжын хүдэл- ябуулһан, тэдэнэртэ хүдэлмэришэдэй үнэн тухай хөөрэдэг байгаа. вай һүүлдэ — Варшава, , Белосток, Ченстохов, ровскиин нүүрһэнэй ин — эдэ хадаа ородой шын революциин жэл- эй революционно хүдэ- тэрэнэй эдэбхитэй- хабаадаһан газарнууд болоно. Варшавада 1905 майн 1-дэ болоһон олон ин хүнэй демонстрациие Дзержинский хүтэлбэ- н юм. Тэрэ оной июнь ньдэ Варшавын партий- нференци эмхидхэлсэ- олон тоото стачкануу- эдэбхитэйгээр хабаадал- юм.

жинский — револю- рэй намтарта РСДРП- съезд тусхай һуури Тус съезд дээрэ тэрэ Ленин, М. И. Калинин, Крупская болон бусад большевигүүдтэй уул- байна. Энэ сагһаа Феликс Эдмундович мир Ильичэй үнэн сэ- туһалагша болонхой. оной июньдэ Ф. Э. нский Польшо ба ан социал-демократи- партиин зүгһөө РСДРП- ЦК-гай гэшүүндэ оруу- һан юм.

э жэлнүүдтэ Феликс дович эрэлхэг зориг- тэмсэлэй ажал һан, түрмэ, каторга, эдэ дүн хамта арбан жэл ябажа, шэн зори- шэрээһэн.

Хаанта засагай хамха сохюулхада Дзержинский үшөө дүшэ хүрөөгүй ябаа. Октябриин хубисхалые бэлдэлгэдэ, бэелүүлгэдэ Феликс Эдмундовичай габьяа угаа ехэ. 1917 оной октябриин 16-да болоһон партиин ЦК-гай зүблөөн дээрэ Ф. Э. Дзержинский хадаа восстаниие ударидаха военно-революционно түбэй гэшүүндэ һунгагдаһан юм. Энэ харюусалгата тушаалда тэрэнэй бэлиг, шадабари тобойсо харагдаһан байна. Октябриин үдэрнүүдтэ Дзержинскиин хүтэлбэри доро почто, телеграф эзэлэгдэһэн, Смольно хамгаалагдажа байһан.

Партиин Центральна Комитедэй гэшүүн Феликс Эдмундович большевигүүдэй дунда үгаа хүндэтэй бэлэй. Октябриин һүүлдэ болоһон партиин бүхы съездүүдтэ Дзержинский делегадаар һунгагдадаг байгаа. 1920 оной апрелиин 5-да РКП(б)-гэй ЦК-гай Пленум дээрэ ЦК-гай Оргбюрогой гэшүүнээр, 1926 оной январьда Политбюрогой гэшүүндэ кандидадаар һунгагдаһан байна.

Иимэ харюусалгата тушаалнуудһаа гадна ВЦИК-гэй гэшүүнэй ажал ябуулдаг байгаа. Дотоодын хэрэгүүдэй ба түмэр харгын наркомадуудые толгойлходоо, Феликс Эдмундович бүхы бэеэ үгэжэ, хүсэ шадалаа зангидан хүдэлдэг бэлэй. 1924 онһоо наһа баратараа Дзержинский ВСНХ-гай түрүүлэгшээр хүдэлмэрилжэ, Ленинэй хараалһан түсэбүүдые бэелүүлэн, социалис промышленностиие хүгжөөхэ хэрэгтэ хубитаяа ехээр оруулһан байна.

Партиин элитэ хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Феликс Эдмундович хододоо хүдэлмэришэд, таряашадай хэрэгтэ үнэн сэхэ байһан. Интернациональна хани барисаан хадаа бүхэдэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин бодото хүсэн гэжэ тэрэ ойлгодог, тэрэ жагсаалые бэхижүүлхын түлөө бэлиг шадабаряа үгэдэг һэн. «Национализмын эрид дайсанби», — гэжэ Дзержинский ходо тэмдэглэдэг байгаа.

Залуу Совет засагай эрхэ сүлөөе, аюулгүй байдалые сахиха хэрэгтэ Феликс Эдмундовичай хубитаяа ехээр оруулһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Октябриин дүлэтэ үдэрнүүдһээ эхилээд, энэ хэрэгтэ тэрэ эдэбхитэйгээр, эрид шууд зоригтойгоор хүсэ шадалаа зорюулһан байна. Петроградай Соведэй дэргэдэхи мүрдэлгын-юридическэ комиссиие хубисхалай түрүүшын үдэрнүүдтэ толгойлоо бэлэй. Контрреволюциин һэдэлгэнүүдые хайра гамгүйгөөр усадхажа, генерал Красновой хасагуудай сэрэгүүдэй, мүн юнкернүүдэй эсэргүүсэлтые бута сохиһон тэмсэлдэ Дзержинскиин габьяа тон ехэ.

Партиин ЦК-гай шиидхэбэреэр 1917 оной декабриин 20-һоо Феликс Эдмундович Совнаркомой дэргэдэхи Бүхэроссин онсо бүрин эрхэтэ комисси толгойлһон. ВЧК хадаа В. И. Ленинэй үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн юм. Октябриин хэрэгые хамгаалха хуяг ба дайсадые хэһээхэ һэлмэ гэжэ энэ эмхи зургаан дэмы нэрлэгдээгүй.

Залуу Совет засаг түрүүшын алхамуудһаа хархис дайсадуудай эсэргүүсэлгэтэй ушарһан. Тиимэһээ эдэ этэгээдүүдые хайра гамгүйгөөр усадхаха хэрэгтэй байгаа ха юм. Энэ хэрэгтэ Феликс Эдмундовичай бэлиг шадабари эрэлхэг зориг, үнэн сэхэ сэдьхэл дууһан харагдаа. «Энэ тушаалда революционерэй эрхим шэнжэнүүдтэй хүниие томилхо ёһотойбди», гэжэ В. И. Ленин хэлэһэн байна. Имагтал Феликс Эдмундович иимэ эрилтэдэ харюусажа шадаха байгаа бшуу.

ВЧК-гай түрүүлэгшээр хүдэлмэрилхэ үе хадаа Ф. Э. Дзержинскиин намтарай алдарта хуудаһанууд болоно: «Би мүнөө тэмсэлэй дүлэн соо ябанаб. Энэ хадаа амар заяа үзэхэгүй сэрэгшэнэй хуби. Юуб гэхэдэ, бидэнэр өөрынгөө гэр хамгаалха ёһотойбди», — гэжэ революциин рыцарь тэрэ үе тухайгаа хэлэһэн байна.

ВЧК дүлэтэ революционерэй хүтэлбэри доро дотоодын ба гадаадын дайсадые хайра гамгүйгөөр усадхажа эхилээ һэн.

«Тэрэ үедэ залуу Совет орондо интервентнүүд болон контрреволюционернүүд аһалдажа, шэнэ байгуулалтын шэн зоригые шалгаһан байна. Энэ эгээл харюусалгатай шалгалтые эрхимээр дабажа гараабди», — гэжэ Агууехэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй ойдо зорюулһан элидхэл соогоо Л. И. Брежнев тэмдэглэһэн юм.

Үшөө 1918 оной январь һарада (ВЧК-гай эмхидхэгдэһээр һара болоод байхада) Дзержинскиин хүтэлбэри доро контрреволюциин олон тоото эшээнүүд үгы хэгдээ. Тусхайлбал, «Эхэ ороноо ба эрхэ сүлөө хамгаалха союз», «Национальна түб», «Тактикын түб», «Большевигүүдтэй тэмсэхэ ба Калединдэ сэрэг эльгээхэ бүлэг» гэхэ мэтэ болоно.

Бүхэроссин Соведүүдэй IX съезд дээрэ В. И. Ленин иигэжэ хэлээ һэн: «ВЧК хадаа манай дайсадай һэдэлгэнүүдые халуун түмэрөөр хэһээхэ эмхи зургаан гээшэ». Феликс Эдмундович зарим шухала операцинуудые өөрөө бэлдэдэг, бэелүүлдэг байһан юм. Тэрэнэй һүбэлгэн ухаан, булад зориг, оюун бэлиг эндэ бадаран гараа. Партиин ЦК-гай заабаряар, Владимир Ильичэй сэхэ хүтэлбэри доро Ф. Э. Дзержинский чекистнүүдэй хүдэлмэриин һуури табиһан байна. Парти ба совет арадай урда ехэ габьяатай байһанайнь түлөө ВЦИК-гэй тогтоолоор Феликс Эдмундович Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан юм.

Гүрэнэй аюулгүйе сахилгын эмхи зургаанууд (ВЧК, ГПУ, ОГПУ) өөрынгөө үүргые хүсэд дүүргэжэ, империалис болон контрреволюционно дайсадһаа Агуу Октябриин туйлалтануудые аршалан хамгаалһан байна. Совет засагай хорото дайсад Савинков, Рейли болон бусад этэгээдүүдые балшыса барижа, тэдэнэрэй һэдэлгэнүүдые усадхаһан, мүн манай залуу гүрэнэй экономикые һуларуулхын түлөө хорото ааша гаргаһан саботаж, спекуляци ябуулдаг харатанда зэмыень хүсэд амсуулһан, тэрэ үеын чекистнүүдэй габьяа мартагдашагүй. Махно, Антонов гэгшэдэй банданууды е, Кронштадта болоһон буһалгаае үндэһөөрнь үгы хэхэ хэрэгтэ Феликс Дзержинскиин тэрэнэй чекистнүүдэй хубита сэгнэшэгүй ехэ.

Дзержинскиин ажал ябуулгын үшөө нэгэ талые тэмдэглэхэ зэргэтэйбди. Империалис ба граждан дайнай хойшолонгуудай нэгэн — үншэн үхибүүд. Тэдэнэрэй хуби заяанда шиидхэхы туһаламжа имагтал Феликс Эдмундовичай үүсхэлээр ба эдэбхитэй хабаадалсалгаар үзүүлэгдэһэн байна. Хэдэн мянгаад үхибүүд гүрэнэй анхаралда абтаһан, үлэн үхэлһөө абарагдаһан. Тэдэнэртэ һураха, хүдэлхэ, хуби заяагаа олохо арга боломжо олгогдоһон юм.

В. И. Ленинэй һургаалһаа партиин замые хадууруулха гэжэ оролдоһон Троцкий-Зиновьевой нэгэдэл Феликс Эдмундович Дзержинскиин талаһаа хатуу сохилто абаһан байха. ВКП(б)-гэй ЦК ба ЦК-гай Пленум дээрэ 1926 оной июлиин 20-до троцкис үзэлтэнэй һэдэлгэнүүдые буруушаажа, булад зоригтой большевик үгэеэ хэлэһэн байна. Уданшьегүй, хэдэн час болоод, дүлэтэ революционерэй зүрхэн тогтошоһон байна. Хододоо жагсаалда байһан Коммунис партиин үнэн сэхэ гэшүүн тиигэжэ наһа бараа бэлэй.

Бүхы совет арад, дэлхэйн олониитэ Ф. Э. Дзержинскиин наһа барахада шаналхын ехээр гашуудаа һэн. «Партиин гэшүүдтэ, бүхы хүдэлмэришэд, таряашадта, Улаан Армиин ба Флодой сэрэгшэдтэ!» гэһэн ВКП(б)-гэй ЦК-гай хандалгада иигэжэ хэлэгдээ һэн: «Манай парти Дзержинскиин үхэлтэй хамта эгээн эрэлхэг, эгээн гайхамшагта вождьнуудай нэгые гээбэ... Тэрэнэй габьяа сэгнэшэгүй ехэ».

Феликс Эдмундович Дзержинский Улаан Талмайда Кремлиин ханануудай хажууда хүдөөлүүлэгдээ һэн. Тэрэнэй нэрэ городууд болон һууринугуудта, завод болон фабрикануудта, колхоз болон совхозуудта үгтэнхэй. Булад большевигтэ хүшөөнүүд табигданхай. Тэрэнэй дүлэтэ наһан тухай шүлэгүүд, рассказ, романууд зохёогдонхой. Тэрэнэй дурасхаал арад зоной сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө байха.

Гүрэнэй иимэ ажал ябуулха зуураа Феликс Эдмундович Дзержинский өөрынгөө жэшээгээр, хэлбэришэгүй эрилтэтэйгээр хатуужаһан булад мэтэ зоригтой бодото чекистнүүдые хүмүүжүүлһэн байна. Тэрэнэй дүтын нүхэд, туһалагшад гэхэдэ В. Р. Менжинский, Я. Х. Петерс, М. Я. Лацис, И. С. Уншлихт, И. К. Ксенофонтов, М. С. Кедров, В. В. Фомин, В. Д. Яковлев гэгшэд болоно. Тэдэнэр Ф. Э. Дзержинскиин хэрэгые үнэн сэхээр үргэлжэлүүлээ.

КПСС-эй XXV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр, КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1976 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон, совет чекистнүүд өөһэдынгөө профессиональна бэлиг шадабариие дээшэлүүлнэ, империалис тагнуулшадтай тэмсэхэ хүдэлмэриеэ һайжаруулна.

Ленинскэ партиин Центральна Комитедэй хүтэлбэри доро, үргэн арад зоной дэмжэлгэдэ түшэглэн, Совет гүрэнэй аюулгүй байдал хамгаалха зорилго тэдэнэр дүүргэнэ.

С. ИВАНОВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи КГБ-гэй түрүүлэгшын орлогшо.

СЕНТЯБРИИН 11—ТАНКИСТНУУДАЙ ҮДЭР

ЭХЭ ОРОНОЙ ХУЯГ

Армиин генерал А. Л. ГЕТМАН

Өөрынгөө алдарта хүбүүдые: танкова сэрэгүүдэй солдадуудые, сержантнуудые болон офицернүүдые, дайшалхы машинануудай конструкторнууд ба тэдэ машинануудые бүтээгшэдые — манай сэрэгүүдэй гол хүсэн болодог сэрэгшэдые Эхэ оромнай мүнөөдэр хүндэлэн ёһолжо байна.

Агууехэ Октябриин социалис революциин 60 жэлэй ойдо бэлдэлгын үедэ, политическэ болон ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда энэ жэл танкистнуудай үдэр тэмдэглэгдэнэ. Ленинскэ партиин хүтэлбэри доро манай ороной ажалшад КПСС-эй XXV съездын хараалһан коммунизм байгуулгын түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлжэ байна. Совет арадай шэнэ амжалтанууд тухай баяртай мэдээсэлнүүд үдэр бүри ороно.

СССР-эй шэнэ Конституциин проектые гол түлэб һайшааһан КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй шиидхэбэринүүд совет ажалшадай шэнэ эдэбхи үүсхэл бадаруулба. Ленинскэ партиин политикые, Конституциин проектые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневые СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшээр һунгаһаниие совет сэрэгшэд бүхы арадтайгаа хамта нэгэн дуугаар һайшаана.

Совет танкова сэрэгүүдые байгуулгын ба тэрэнэй хүгжэлтын түүхэ агууехэ Ленинэй нэрэтэй нягта холбоотой юм. Граждан дайнай үедэ вождиин үүсхэлээр Совет орондо танк бүтээлгын, залуу Армиие өөһэдын дайшалхы техникээр хангалгын эхи табигдаһан байгаа. Тиимэһээ «Красное Сормово» заводой хүдэлмэришэд 1920 оной август һарада бүтээгдэһэн түрүүшын танкые «Эрхэ сүлөөгэй тэмсэлшэ нүхэр Ленин» гээд дэмы нэрлээгүй байгаа бшуу. Сэрэгэй техникэ ба буу зэбсэг Армиин дайшалхы хүсэнэй материальна үндэһэ һуури мүн гэжэ үшөө 1918 ондо В. И. Ленин тэмдэглэхэ зуураа «хэн һайн техникэтэйб, эмхитэй гуримтайб, журамтайб, эрхим машинатайб, тэрэл дайнда диилэдэг» гээд хэлэһэн байгаа.

Армиие һайнаар зэбсэглүүлхэ, залуу совет республикын булад хуягые байгуулха хараа шугам парти саг үргэлжэ эсэшэ сусашагүйгөөр ударидан эмхидхээ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай илалта түгэс дүүрэһэнэй һүүлээр совет хүн зон һандарһан арадай ажахые богонихон болзорто һэргээн бодхоогоод, коммунизм байгуулгын асари ехэ программые бэелүүлжэ эхилээ. Советскэ Союзай ба социалис бүхы лагерай амжалтанууд империалистнуудай дура гутаана. Тэдэнэр жэлһээ жэлдэ буу зэбсэг бэлдэлгээ үргэдхэнэ.

Энээниие хараадаа абажа, Советскэ Союзай бэеэ хамгаалгын хүсэ шадалые дээшэлүүлхын, хаанаһаашье ерэһэн дайсанда манай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй саг үргэлжэ харюу үгэжэ шадахаар байхын тула Коммунис парти ба Советскэ правительство бүхы юумэ хэдэг байна.

Дайнай һүүлэй үедэ бүхы түрэлэй сэрэгүүд, тэрэ тоодо танкова сэрэгүүд шэнэ ёһоор саашадаа хүгжөө.

Манай танкова сэрэгүүд мүнөө дайшалхы эрхим техникээр хангагданхай. Мүнөө үеын танкнууд һайн түхеэрэлгэтэй болоо, хүсэ шадалынь нэмээ. Эдэ бүгэдын ашаар танкнууд холын зам гаталха, үдэршье һүнишье дайшалхы ябуулгада хабаадаха аргатай болоо.

Хүсэтэ техникээ, дайшалхы машинануудые найдаһан хүнүүдһээ танкова сэрэгүүдэй хүсэн дулдыдана. Совет сэрэгшэд хадаа үзэл сурталайнгаа талаар хатуужаһан, манай парти болон арадта үнэн солдадууд, сержантнууд ба офицернүүд мүн болоно. Тэдэнэр орёо техникэ үсэд нэтэрүүгээр шудална, тэрэнээ байлдаанай үедэ хэрэглэхээ һурана. Мүнөө үе сагай эрилтэнүүдтэй эрхэ бэшэ зохилдуулан, шэнэ шэнэ техническэ хэрэгсэлнүүд ба методико хэрэглэхээр танкистнуудай дайшалхы бэлдэлгэ эмхидхэгдэнэ.

Социалис оронуудай — Варшавска договорто хабаадагшадай арминуудай танкистнуудтай совет танкистнууд нүхэр ёһоной, бата бэхи барисаатай байдаг юм. Сэрэгүүдэй ба командно-штабай хамтын һуралсалнууд хадаа социалис оронуудай арминуудай дайшалхы бэлэн байлгые һайжаруулгада, бэхижүүлгэдэ ехэ үүргэтэй байдаг. Союзна арминуудай танкова сэрэгүүд тэдэ һуралсалнуудта эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Аха дүү арминуудай сэрэгшэдэй хамтын һуралсалнууд хадаа тэдэнэй дайшалхы шадабаряа дээшэлүүлгын һайн һургуули байха зуураа тэдэнэй хани барисаа улам бэхижүүлнэ социалис интернационализмда сэрэгшэдэй нүхэр ёһоор, бэе бэедээ туһатай байха һанал бодолтойгоор хүмүүжүүлнэ. Аха дүү социалис оронуудай сэрэгшэдтэй хамта дайшалхы бата бэхи зэргэдэ совет танкистнууд вахтада найдамтайгаар байна.

Эхэ ороноо хамгаалха хүсэ шадалыень хүгжөөхэ талаар КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые совет танкистнууд нарин нягтаар бэелүүлнэ. Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойе шэнэ амжалтануудтайгаар угтахаар бэлэн байна.

Улаан тугта Сибириин сэрэгэй округ. Н-скэ танкова частиин лейтенантнууд И. Мительштедт ба С. Кобыленкын взводууд һуралсалай үедэ табигдаһан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа. Тус взводуудай сэрэгшэд Агууехэ Октябриин 60 жэлэй хүндэлэлдэ абаһан уялгануудаа бэелүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: танкнууд һуралсалай үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

Хилын саанаһаа

· телефон · телеграф · радио

СОФИ

ҺАЙНДЭРЭЙ ЖАГСААЛНУУД

ТАСС

НРБ-гэй хото городуудай, һуурин тосхонуудай үйлсэ гудамжанууд, талмайнууд тугуудаар, үнгын сэсэгүүдээр шэмэглэгдэнхэй. Орон дотор социалис революциин илаһаар 33 жэлэй ойе болгар арад баяр жабхалантайгаар һайндэрлэбэ. Софи болон республикын бусад хото городуудта олониитын жагсаалнууд болобо.

Болгариин ниислэл хотын олон зуугаад мянган хүнэй хабаадаһан һайндэрэй жагсаал Агууехэ Октябриин 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ бэлдэлгын һүлдэ тэмдэг доро үнгэрөө.

«Агууехэ Октябрьгүйгөөр сентябриин 9-нэй революци болохогүй байгаа. Болгарида болоһон социалис революци хадаа Октябриин революциин үргэлжэлэл болоһон байна» гэжэ Т. Живковэй хэлэһэн үгэнүүд мантан томо панно дээрэ бэшэгдэнхэй.

КПСС, БКП болон болгар-совет эбдэршэгүй хани барисаанда зорюулагдаһан амаршалгын үгэнүүдтэй транспарантнууд хаа хаанагүй харагдана.

Республикын баярай һайндэр болгар арадай нугаршагүй бата нэгэдэлтэй, БКП-е нягтаар тойрон жагсажа байлгын, пролетарска ба социалис интернационализмын гол ёһонуудта үнэн сэхэ байлгын толотомо гэршэ болоно үнгэрөө.

БЕЛГРАД

И. БРОЗ ТИТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

СФРЮ-гэй Президент, Югославиин Коммунистнуудай Союзай Түрүүлэгшэ И. Броз Тито хэдэн оронуудаар ябаад, Белградтаа бусажа ерэхэдээ, мэдүүлгэ хэһэн байна. «Албанай хэрэгээр Советскэ Союзда ошоод байха үедөө Л. И. Брежнев болон бусад совет хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые хэһэн байнаб. Эдэмнай нёдондо жэл ноябрь һарада Белградта эхилһэн һанамжаяа хэлсэлгын үргэлжэлэл болоно. Элдэб асуудалнуудаар хоёр ороной хоорондын, СКЮ ба КПСС-эй хоорондын аша үрэ ехэтэй харилсаае саашадань үргэдхэхын тула хоёр тала һанамжануудаа хэлсэһэн байна» гэжэ мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Уласхоорондын харилсаанай ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол шухала олон асуудалнуудаар һанамжануудаа үргэнөөр хэлсэһэн байнабди гэжэ И. Броз Тито үргэлжэлүүлбэ. Шахардуу байдал һуларуулхаһаа ондоо харгы зам байхагүй, этигэл найдабаряа, харилсаа холбоогоо гүнзэгырүүлэн үргэдхэхэ зорилготойгоор саг үргэлжын хүсэлэл оролдолго гаргаха шухала гэжэ нэгэн һаналтайгаар тэмдэглээбди. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөндэ хабаадаһан гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй Белградта болохоёо байгаа уулзалга ехэ удха шанартай гэжэ онсолон заабабди.

Уласхоорондын харилсаанай бусад олон асуудалнуудаар манай хараа бодол тудалдаһан байна.

Югославиин ба Советскэ Союзай хоорондохи иимэ харилсаа холбоон имагтал манай хоёр ороной аша туһада бэшэ, харин бүхы дэлхэй дээрэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ туйлаха хэрэгтэ харюусажа шадаха байна гэжэ найданаб.

Удаань И. Броз Тито КНДР болон КНР ошожо, хэһэн хөөрэлдөөнүүдэйнгээ дүнгүүдтэ тогтожо хэлэбэ. Тодорхойлон хэлэбэл, Хитадай хүтэлбэрилэгшэдтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд хоёр ороной хоорондохи хүтэлбэрилэгшэдэй түрүүшын харилсаан болоһон байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. СФРЮ-гэй ба КНР-эй хоорондохи харилсаан бэеэ дааһан байдал болон газар дайдын бүрин бүтэн байлгые, нэгэ нэгэнэйнгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн гол ёһонуудые хоёр гүрэнэй хүгжэлтын элдэб харгы зам болон эрхэ нүхэсэл хүндэлхэ хэрэгтэ үндэһэлхэ ёһотой гээд нэгэн һаналтай байбабди гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлээ.

Экономическа, эрдэм, техникын ба бусад асуудалнуудаар харилсаа холбоогоо хурдан түргөөр хүгжөөхэ шухала гэжэ үгэеэ ойлголсообди гээд И. Броз Тито мэдүүлбэ.

Уласхоорондын асуудалнуудаар Пекиндэ болоһон хөөрэлдөөнүүд тухай тодорхойгоор хэлэхэдээ, зарим асуудалнуудаар бидэнэй хараа бодолой онсо илгаатай байгаашье һаа, энэнь югослав-хитад али бүхы харилсаае хүгжөөлгэдэ һаад тойбо татаха ёһогүй гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Һаяхан ябаһан оронуудта үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ ямаршье бүлэглэлдэ хабаадахагүй гэһэн манай хараа бодол хүндэтэйгөөр угтагдаһан байна гэжэ И. Броз Тито хэлэбэ.

ПРАГА

ҺАНАЛАА НЭГЭДЭЛГЫН ҮДЭР

ТАСС

Жэл бүхэндэ сентябриин 8-да тэмдэглэгдэдэг журналистнуудтай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэртэй дашарамдуулан, Журналистнуудай уласхоорондын эмхиин генеральна секретариат мэдүүлгэ толилбо. 1943 оной энэ үдэр Чехословакиин элитэ мэдээжэ журналист, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлшэ Юлиус Фучик фашистнуудаар зэрлиг муухайгаар алуулһан байгаа.

Юлиус Фучик болон түрүү үзэлтэй бусад олон журналистнуудай ами наһаяа үгэһэн суртал бодолнууд мүнөөшье мүнхэ, үргэн олониитын сэдьхэл бодолые хүдэлгэжэ байһаар гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Уласхоорондын һаналаа нэгэдэлгэ хадаа эб найрамдал бэхижүүлхэ, социальна хүгжэлтын түлөө, империализм ба колониализмда эсэргүү, эб найрамдалда дуратай бүхы арадуудай тэмсэлдэ шухала зэбсэг мүн. Агууехэ Октябриин социалис революциһаа хойшо үнгэрһэн илалта түгэс 60 жэл энээниие батална.

Социалис оронуудта эсэргүүгээр, уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулгада зүрюу харшаар баруунай оронуудта хэгдэжэ байһан ябуулгануудые МОЖ-ой генеральна секретариат эрид буруушаана. Энэнь ниитэ Европын зүблөөнэй Түгэсхэлэй актын гол ёһонуудта яашье тааранагүй.

Империализмда эсэргүү ниитэ нэгэн фронтые журналистнуудтай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр бэхижүүлхэ ёһотой гээд мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ.

Хотын гол транспорт болгожо, Даниин фирмын дурадхаһан энэ холбоотой автобусуудай дэргэдэ Англиин суута хоёр дабхар автобусууд хуушан маягтайгаар харагдана.

Мүнөө үедэ шэнэ автобусууд Лондондо туршалга гаража байна. Ерэхэ жэлдэ иимэ автобусууд ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана.

Кейстон — ТАСС-ай фото.

Цырен-Дондок ХАМАЕВ

Дзержинский

ухын
нэн үедэ
харзгүй хаалтаяа
үсэн дундаа дэлбэлжэ,
ээдэ мултарһан далай
аршагүйгөөр урдалай.
агин дээрэнь
могто хүбүүд һэжүүлбэ,
заар ногтыень
атар дундань мэдүүлбэ.
үгөөр
раһан жолоотой
атарай хүлэг бүдэр-
гүй.
мэохэн араһааш со-
улаад,
эдэ заяагаа алдадаггүй.
гаа,
угаа үргэжэ,
хашараан дундуур
шоод,
ла гэрэлдэ надхуулаал.
йда гараһан
атарнууд!
лдажа һураһан
атарнууд!
хэ гохын һүүдэргүй,
эргэн сэсэн баатарнууд —
юул эсын аадары
рга соогоо сарахыеш
ан шамда найдаһан.
урса нюдэн,
өөр шэхэн хэрэгтэй.
аана түитэйб?
аана бомбо нюугаатайб
огтэнь элирүүлхэ,
Саража шадаха ушартай.

Тулгань хэн бололтойб?
Туһалха юрын хүнүүд.
Таряаша, хүдэлмэришэ
хүнүүд.
Нэгэ амитай,
Нигүүлэсхы сэдьхэлтэй
Тэдэнтэй байхада —
Тэмсэлдэ һайн дайсантай.
Ильичэй нюдэн,
Ильичэй шэхэн —
Бата найдамта
Баруун гарынь бэлэйш.
Өөрөө бэшэ,
Өөрһөөш дайсад далтирна.
Үнэн гэршэ —
Үгытэй анги хамтарна.
Бэлэн бэшэ
Бэрхэшээл дабажа ха-
туужана.
Сухал гомдолынь
Шуурган боложо мушхарна.
Хубисхалай дүлэн соо
Хубсаһагүй,
Үлэн үлэһэн
Үхибүүд зэмэтэй бэшэл.
Өөрөө зобоһон,
Үхэл гаталһан хадаа —
Абарангүй аргагүй
Ашыень хожом хараашдаа.
Уһалагдаһан сэсэгүүд
Ургажа һэргэн бодоолдаа.
Хонходоо Ленин,
Хоолойнь халта хухаранги.

— Хорото һабарһаа
Хосорбо Урицкий...
Үглөөдэрынь
Өөрөө һомондо сорьюулба.
Сахилгаан түргөөр
Сахилгаан тэмдэг абаад,
Этигэлтэй гээшэ аал
эндэ?
Эрээлжэһэн нюдэнш
сэлмэжэ ядаба.
Хэн, хэн зүрхэлөөб?
Хэн?..
Ленин үгы... бодохоньшье
аймшагтан.
Гени хүнэй дүргэдэг
дүлэн хэрэгтэй.
Поездоор унтангүй,
Перрон дээрэ бууһаар,
Таһалгадань ороо һэн.
Түрэл шарайнь энеэбхилнэгүй.
Эсэһэн тэмдэггүй унтана,
Эсэгэ мэтэнь һанагдана.
Яагааб Дзержинский,
Яахадаа нёлбоһсо нюубаб?
Ойронь тинхэдэ үгыгөө
Ухаандаа шаналба гү?
Яагааб Дзержинский,
Яахадаа шүдөө зуубаб?
Хатуу үшөө тэмсэлдээ
Хабсагай болохоо бодоо
гү?..
Эрэ наһаяа һэлгэ гээ
һаань,
Эхин шатаһаань гатал,
Эгэрншэгүй Дзержинский
— Эльгэндэм.

Саяанhаа Витим хүрэтэр

АН АМИТАДЫЕ «АМИДЫРУУЛАГШАД»

Хизаар ороноо шэнжэлгын музейн байгаалиин таhаг соо бэлэй. Манай эндэ ажамидардаг шубуу шонхор болон ан арьяатаниие хүнүүд ехэл hонирхон хаража байгаа. Тиигэншьегүй яахаб даа. Бахархан харахаар юумэн яhала бии гээшэ. Нэгэ эхэнэр дүрбөөдтэй хүбүүгээ хүтэлөөд, баабгайн хүрэгэй хажууда ерэбэл даа. Хүбүүниинь гэдэргээ татаганаад, айhан янзатай нигэжэ хэлэбэ:

— Үгы, би хажуудань ошохогүйб. Айдхатай. Тэрэ арьяатан амаяа ангайлгахай, шүдэнүүдээ ирзайлгаад байна. Хазахадаа болохо бшуу!

—Мухамни, энэшни амиды баабгай бэшэл. Яахашьегүйл, — гэбэ эжынь.

— Теэд юундэ хүлнүүд дээрээ ямаршьегүй байнаб? Унанагүй бшуу, — гэжэ хүбүүн гайхана.

— Энэшни баабгайн хүрэг-дүрсэ гээшэл. Хүнүүдэй хаража байхын тула уран гартан зохёожо хэдэг юм. Тэдэнэй хэhэн иимэ баабгайнууд музей бүхэндэ табяатай байдаг, — гэжэ эжынь хэлээд, бар тайгын эзэниие хаража ороо бэлэй.

Үнэхөөрөөшье, музейн шэмэглэл болоhон ан арьяатанай, шубуу шонхорой хүрэг-дүрсэнүүдые хаана хэдэг бэ? Амиды амитанда тон адлирхуу, хүн зониие бахархан гайхуулжа, баясуулжа байдаг шэдитэй бшуу. Теэд энэмнай тиимэ бэлээр хэгдэдэггүй, нилээд ехэ уран арга, дадал шадабари хэрэгтэй ха юм. Гадна ан арьяатанай түхэл бэеые, аяг аашые hайн мэдэхэ хэрэгтэй.

Дээрэ дурсагдаhан баабгайн хүрэг-дүрсэ холоhоо асарагданагүй, харин ниислэл хотымнай госпромхоздо хэгдэнэ. Тус предприяти hаяшаг байгуулагдаhаншье hаа, хэhэн ажалаараа мэдээжэ боложо байна.

Зай теэд, таксидермическэ цехтэ орожо гарая. Юуб гэхэдэ, энэнь предприятиин гол цех болоно. Эндэ одоол дадал шадабаритай, уран гартай дархашуул хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй ашаар ан арьяатан, шубуу шонхор амидырhан мэтэ бодото бэеэ бэелжэ, музей болон магазинуудта ороошодой анхаралые татана. Предприятиин коллектив найман hарынгаа түсэбые 100,8 процентээр дүүргэhэн байна. Таксидермическэ цехэй оруулhан хубита ехэл байха.

Хүдэр томо, багашаг, жэжэ амитанай арhые хубилгангүй, тэрэл хэбээрнь заhажа, түхэл бэеынь тэрэл зандань байгуулна гээшэ.

Госпромхозой продукци манай ороной олон республика болон областьнуудта мэдээжэ болонхой. Һургуули, музей болон худалдаа наймаанай эмхи зургаанууд тэрэниие олоор худалдажа абана. Захил олоор ороно. Хүдүү болон торхируугай дүрсэ-сувенирнүүд энэ жэлэй январь hарада Япони эльгээгдэhэн байна. Мүноө энэ ороной захилаар шаазгайн, хүхэ сүсэгын, хабтаалжанай, шандаганай, хэрмэнэй дүрсэ-сувенирнүүд хэгдэнэ, hаяар ябуулагдаха.

— Ан амитанай, шубуу шонхорой хүрэг-дүрсэнүүдые хэхэhээ гадна, hамар бэлдэнэбди, известь галданабди. Энэ намар хорин тонно hамар бэлдэхэ уялгатайбди. Хэды хүн мүнөө хүбшэ гараад, түлэг дундаа ажаллажа байна. Түсэбөө болзорhоонь урид дүүргэхэбди, — гэжэ тус ажахын ахамад экономист А. И. Лихтарович хэлэнэ. — Агуу Октябриин 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ манай коллектив оролсожо, үйлэдбэрилhэн продукцияа худалдаа наймаанда ябуулха жэлэйнгээ түсэб ноябриин hайндэр болотор дүүргэхэ хүсэлтэй. Энэнь заатагүй дүүргэгдэхэ. Юуб гэхэдэ, цехүүд соошье, тайгадашье ажал хүдэлмэри урагшатай ябана.

Таксидермическэ цехтэ бэлиг шадабаритай мастер Б. Л. Эрдынеев хүдэлмэрилнэ. Энэнэй урлажа хэhэн томо амитадай хүрэг-дүрсэнүүд одоол амиды шэнгеэр харагдана, хүнүүдэй анхарал татана. Уран гартан үйлэдбэриин даабариие hара бүри 130 процент дүүргэжэ, сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулна. Гадна комсомолой организациие удаpидана. Тиихэдэ А. Б. Мужанов бугын, бодон гахайн, хандагайн, баабгайн, гүрөөhэнэй хүрэг-дүрсэнүүдые хэхэдээ бэрхэ юм. Наталья Фролова Елена Загузина хоёрой хэhэн жэжэ шубуудай түхэл бэе hөөл зохидхон байдаг, үндэр сэгнэлтэ абадаг гээшэ. Дээрэ дурсагдаhан уран гартан энэ орёо мэргэжэлдээ залуушуулые hургана.

Элдэб янзын ан амитадые, шубуу шонхорые бахархан хараашье hаа, тус экспонадуудые амидыруулжа, түхэл бэедэнь тон адляар хэдэг уран гартаниие мартаха ёhогүйбди. Иимэ хүнүүдэй ашаар түрэл хизаараймнай дундаршагүй баялиг тодо элеэр харуулагдана бшуу.

М. ОСОДОЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран гартан Н. Фролова ажалдаа. Түрүү мастер Б. Эрдынеев хэhэн баабгайнгаа хажууда.

М. СУТУРИНАЙ фото.

«СЭНХИР ГАЛХАН»

Байгал-Худариин соёлой байшан соо «Сэнхир галхан» гэжэ нэрэтэй үдэшэ үнгэргэгдөө. Эндэ нютагай залуушуул ажалай болон дайнай ветерануудтай уулзаа. Нютагтаа Совет засаг байгуулсаhан, хамтын ажахы эмхидхэлсэhэн, мүн түсэбтэ табан жэлнүүдэй түрүүшын үе тухай тэдэнэр хөөрэhэн байна.

Хэнэйшье мэдэhээр, мүнөө сагай асари ехэ амжалта, баатар дабшаса хорёодгушаад онуудhаа эхитэй бшуу. Жэшээнь, Фёдор Степанович Клочихин эдир залуудаа партизанска отрядта ябалсажа, Совет засагай түлөө тэмсэhэн юм. Ждановай нэрэмжэтэ колхозой анха түрүүшын түрүүлэгшэ байhан Василий Филиппович Димовэй хөөрөөн залуушуулые илангаяа hонирхуулаа. Эхэнэрнүүдэй анха түрүүшын тракторна бригада эмхидхэлсэhэн, тиигээд нилээд удаан трактористаар хүдэлhэн Елена Васильевна Любамская тэрэ үеын ажал тухайгаа хөөрэжэ, залуу механизаторнуудай асуудалнуудта харюусаа. Тиихэдэ колхозой али бүхы ажалые хэлсэhэн, ниитын баялигые арьбадхалсаhан, мүнөө амаралтада байдаг Александр Иванович Нелюбин хөөрүү шадамар хүн байшоо.

— Нютагай залуушуулые дүрбэн тэгшээр, имагтал коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ тушаа Ойморой совхозой партком, рабочком, мүн комсомолой организаци саг үргэлжэ hаналаа табижа байдаг. Тиихэдэ «Прибайкалец» колхозой хүтэлбэрилэгшэд, райпогой хүдэлмэрилэгшэд мүн баhа эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Нэгэ үгөөр, ажалай болон дайнай ветерануудтай уулзалга hонирхолтойгоор үнгэрөө, залуушуул сэдьхэлээ ханангы үлөө, — гэжэ Байгал-Худариин соёлой байшангай директор Л. Вербицкая хөөрэнэ.

«Сэнхир галхан» гэhэн үдэшэнүүд саг үргэлжэ эмхидхэгдэжэ байха юм.

М. МАКЛЕЕВ.
Кабанскын аймаг.

УРАН ШҮЛЭГҮҮД ХАНХИНАА

Москонцертын уран бэлигтэн, Кабардино-Балкариин АССР-эй габьяата артистка Ирина Кострова манай Буряадта айлшаар ерэжэ, Улаан-Үдын промышленна предприятинуудаар ябаhан, уран шүлэгтэ дуратайшуулые баясуулhан байха юм.

Совет поэдүүдэй шүлэгүүдые хүдэлмэршэд hайн мэдэхэ, тиимэhээ уран бэлигтэнэй уншалгые ехэл hонирхон шагнаа. Тиигэжэ Ирина Кострова мэдээжэ поэдүүд, жэшээнь, Николай Тихонов, Евгений Евтушенко, Андрей Вознесенский, Роберт Рождественский, Владимир Соколов болон бусадай шүлэгүүдые уран гоёор, өөрын онсо маягтайгаар уншажа, урма зориг бадаруулhан байна.

Вл. ШАГЖИЕВ.
Буряадай АССР-эй габьяата артист.

АРТИСТНАР АЯНШАЛГАДА

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй академическэ буряад драмын театрай артистнар хирэ-хирэ болоод лэ хүршэ областьнуудта, республикынгаа хүдөө нютагуудта ошожо, зүжэгүүдые табидаг, концерт харуулдаг юм. Тиигэжэ хүн зониие драматургнуудай шэнэ бүтээлнүүдтэй танилсуулжа, тэдэниие баясуулдаг байна.

Энэ театрай бүлэг артистнар мүнөө Хэжэнгын аймагай хүдөө нютагуудаар аяншална. Тэдэнэр Ф. Сахиров Ц-Д. Дондокова хоёрой бэшэhэн «Ехэ хонхо» гэжэ Байгал-Амарай түмэр замай барилгашад тухай зүжэг тэндэхи ажалшадта харуулна. Удаань Хориин аймагай ажахынуудаар ябажа, тэрэл зүжэгөө табиха юм.

Тус театрай нүгөөдэ бүлэг артистнар Шэтын областиин Агын национальна округой колхоз болон совхозуудаар ябажа, концерт харуулхаяа ошонхой. Тэдэнэр залуу драматург Д. Дылгыровэй «Сагаан нуурай эрьедэ» гэhэн зүжэг табина.

Манай корр.

НАМАРАЙ ТҮРҮҮШЫН АГНУУРИ

Сентябрь hарада, модоной набшаhанай шарлажа байха үеэр, нарата дулаан үдэрнүүд үзэгдэдэг. Ёhотой алтан намар гэдэгнай энэ ха юм. Урда эртэ сагhаа буряад зон энэ хаhые шара набшын үе гү, али hамгадай халуун гэжэ нэрлэдэг байhан. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ буряад эмэгтэн наранда игаажа hуугаад, айраг аарсаяа бусалгадаг, зөөхэй тоhо бүлэдэг, үбэлэйнгөө хубсаhа оёдог байhан заншалтай. Ород зон энээниие «hамгадай зун» гэдэг.

Халуун орондо бусадаг шубууд ехэл сүлөөгүй, холын аянда зорихынгоо урда тээ бэлэдхэл хэдэг. Тэдэнэй болон олон дууша шубуухайнууд hүрэг hүрэгөөрөө суглараад, урда зүг тээшэ ниидэхэ үдэр хүрэтэрөө эдеэ хоол бэдэржэ ябадаг. Шубууд дальбараануудаа холын ута харгыда бэлдэжэ, дахуулан ниидхүүлжэ hургадаг. Эгээ түрүүшээр хорхой шумуул тэжээлтэй шубууд: хараасгай, хүхы, гургалдайнууд бусана. Хамагай hүүлдэ ангир, hоно, нугаhан, галуун, хун шубууд ябана. Холын хойто зүгтэ, тундрада дальбараануудаа дэгжээдэг уhанай шубууд намартаа дулаан ороноо бусахадаа, манай эндэхи нуурнуудта тогтожо амардаг, эдеэлдэг.

Буряадай республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнуури-олзоборилгын ажахын управлениин соносхолоор уhанда тамардаг шубуудай агнуури сентябриин 3-най үглөөгүүр нээгдээ.

Кабанскын аймагай Шигаево, Корсаков тосхонуудта агнууриин бааза баригданхай. Эндэ агнаха зүбшөөл болохо путёвко худалдадаг. Амарха, унтаха шэрээнүүд, унтари бэлдэгдэнхэй. Ангуушад мотоортой онгосонуудаар хангагдана, егерьнүүд тэдэниие агнаха газартань абаашадаг, асардаг.

Ангуушан үдэшэндөө наранай орохон шэг тээшэ, үглөөгүүр тэрэнэй мандаhан зүг руу буугаа тодхожо, нугаhадай эдеэлсэтэй газар бэдэржэ ниидэхые хүлеэдэг. Үдэшэ, үглөөнэй толондо ниидэhэн шубууд hайнаар харагдадаг, доогууршье ниидэдэг.

Агнуурида болгоомжотой, нарин, hэргэг ябаха шухала. Хүсэд танингүй, хулhан ожорhон соо hаршаганаhан абяан тээшэ буудажа болохогүй. Ангуушад билетэй, путёвкотой, буу абажа ябаха милициин зүбшөөлтэйгөөр агнууриин газарта ошохо уялгатай. Хэрбээ энэ журам сахягүй hаа, агнаха эрхэгүй болохо.

Хабартаа Байгал шадархи нуурнуудта болон намагай газарта дулаан оронhоо 29 түрэлэй уhанай шубууд ерэдэг, тэдэнэй олонхинь эндээ байрлажа үндэгэлнэ. Мүнөө жэлдэ уhанай үер болонгүй, нугаhадай уурхайнууд уhанда абтаагүй, иимэhээ дальбараанууд гарзагүй дэгжээ. Хаа хаанагүй нугаhад олон.

Үнэгэнэй, булганай, хэрмэнэй болон hолонгын гүлгэд бэеэ хүсэжэ, байрлаха хубиингаа газар эзэлхээ түрэлхидөө орхижо, аминайнгаа түрүүшын замда гаранхай. Тэдэнэр зунайнгаа хөөбэри гүбижэ, үбэлэйнгөө нэхы нэмэргэ хэдэрхэнь. Үбэлдөө амитадай эдихэ юумэн хоморджо, тэдэнэр ядарал үзэдэг, хооhододог, турадаг гээшэ. Тиимэhээ арга шадалаараа үбэлые бэлэдхэлтэйгээр угтадаг. Үбэлэйнгөө тэжээл намартаа суглуулдаг амитад олон. Эшээндэ оролгынгоо урда жэрхинүүд хушын hамар суглуулна. Хэрмэн модоной гэшүүhэндэ hархяагуудые үлгэжэ хатаана. Охотноон шулуунай забhарта элдэб янзын ургамалнуудые хабшуулна. Үргэншэ хулгананууд газар дорохи амбаар соогоо ороо hо, түмhэ, үндэhэ, буурсаг суглуулна.

Эшээндэ ородог тарбаган, доргон, баабгайнууд намарай hэрюундэ hайнаар хоолложо, ехээр таргаланхай. Намарай ольбон унажа, үдэр ерэхэ бүри хүйтэрнэ. Алтан шара, зэд улаан набшаhадые hэршэгэнүүлэн hалхин таhална. Хуурай набшаhад үдэр ерэхэ бүри агаарта хүриижэ, зүргэ харгы дээгүүр, ойн оёороор тарана. Хүл доро бамбагар зөөлэн, hаршаганаатай болоно. Модоной набшаhанай түлэг унажа байhан үе ха юм. Жэлhээ жэлдэ дабтагдадаг, тэрэ бүридөө байгаали манай нюдые гайхалтай hайхан үнгэ зүhэнүүдээрээ хужарлуулдаг гээшэ.

Гүрөөhэнэй барисаан үнгэржэ, сентябриин 15-hаа бугын, хандагайн дуун эхилхэнь. Эдэ туруута ангууд түгалнуудаа орхижо, дуудадаг газартаа сугларна. Дуунай үедэ агнуури хорюултай.

Штатна ангуушад занга, хабханууда, байрлаха гэрнүүдээ заhана, хушын hамар сохино, алирhа жэмэс түүнэ.

Сентябриин 25-да үдэр hүни хоёр тэнсэдэг. Энээнhээ хойшо хүйтэн бороотой, харалган үдэрнүүд болоно, заримдаа саhаншье ородог. Энээниие арилха шубуудай зада гэжэ хэлсэдэг. Нээрээшье, энэ үеэр галуунууд үдэр hүнигүй дулаан орон тээшэ ниидэдэг. Хойноhоо саhа шуурганда туугдаhан шубуудай ерэхэдэ, агнуури олзотой, нугаhан тарган байдаг.

Сентябриин 25-hаа ондатрын олзоборилго эхилхэ. Намарай агнууриин түрүүшын хаhа нимэрхүүл даа.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ. «Коммунис бата үзэл бодолтой байлга — шэнэ дэлхэй байгуулагшадай агууехэ хүсэн» — ТАСС.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Ёhо заншалнуудтаа үнэн сэхэ» гэhэн ЛВРЗ-гэй слесарьнүүдэй бригадир, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Е. Мацуковой статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Эхэ ороной хуяг» гэжэ танкистнуудай үдэртэ зорюулагдаhан ТАСС-ай статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Түрэл Буряад оромнай» — суглуулбари.

Шатар

ҮНИНЭЙШЬЕ ХАБААДААГҮЙ ҺАА...

Республикын эрхим бэрхэ шатаршадай дунда шэлэн абалгын мүрысөөн Улаан-Үдын шатарай клуб соо боложо үргэлжэлhөөр.

Б. Мункоевой орондо республикын үнинэй бэрхэ шатаршан, урдын мастерта кандидат Владимир Власов гурбадахи турhаа мүрысөөндэ хабаадажа эхилхэдээ, жээрэбэй ёhоор, спортын мастерта кандидат Сокто Намжиловтай наадаhан байна. В. Власов мүрысөөнүүдтэ үнинэйшье хабаадаагүй юм. Эдэнэр хуушан индиин хамгаалалгын орёо вариантые наадаба. Эхиндэнь хоюулаа тэнсүү байдалтай болоhон байгаа. Уданшьегүй Намжилов эдэбхижэжэ, хүлгын тэг дундахи хүбүүгээ урагшань дабшуулжа захалба. Гэбэшье Власов тээлмэрдээгүй. Тэрэ хэдэн бодоёо андалдаад, «сагаантанай» ноёной тала руу добтолжо оробо. Тиихэдээ нэгэ хүбүүень абаба. Саашадаа Намжиловай халта алдуу гаргахадань, Власов хоёрдохи хүбүүень миинтээр абажа, нүгөөдынгөө ноёной тала руу нэбтэрэн ороhон байгаа. Ахир тулюур байдалда ороходоо, Намжилов «шүүгдээб» гэжэ мэдэрбэ.

В. Назимов Д. Столбовтой уулзахадаа, hайнаар наадаа. Тэрэ хоёр хүбүүгээр үлүү болоод, тэргээрээ нүгөөдынгөө тала руу добтолон оробо. Уданшьегүй Д. Столбов шүүгдэhэн байна. П. Кликунов партиингаа эхиндэ эдэбхигүй hулаар наадажа, шанга добтолгодо дайрагдан, Брылёвто шүүгдэшөө. А. Раднаев, Б. Митыповые шүүжэ, шухала очко мүрысөөнэй таблицада бэшүүлбэ.

Б. Занданов — А. Лекомцевые, В. Агафонов М. Леоновые шүүгээ. А. Гончаров А. Матвеев хоёрой уулзалга шанга тэмсэлэй hүүлдэ тэнсэлгээр дүүрэhэн байна.

Гурбан наадын hүүлээр С. Намжилов, В. Назимов, И. Брылев гэгшэд тус тустаа хоёр очкотой болоод, түрүүлжэ ябана.

В. МАМИЛОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Сентябриин 11-hээ 18 болотор

ВОСКРЕСЕНИ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 7.55 — Дамжуулгын прог. 8.00 — Шэнэ hонин. 8.10 — Үглөөнэй гимнастика. 8.30 — «Будильник» 9.00 — «Советскэ Союзда алба хэнэб!» 10.00 — «Хододоол наратай байг лэ!» 10.30 — «Мүнөөдэр — танкистнуудай үдэр». Хуурай газарай сэрэгүүдэй ахамад командалагша СССР-эй оборонын министрэй орлогшо армиин генерал И. Г. Павловскиин үгэ хэлэлгэ. 10.45 — Танкистнуудай захилаар найруулагдаhан концерт. 11.30 — Хүдөөгэй час. 12.30 — Акробатикаар дэлхэйн кубок. 13.00 — «Хүгжэмтэ киоск». 13.30 — **«Асари замай үенүүд».** «Укрощение огня» — уран hайханай фильм (1-дэхи сери). 15.10 — Уласхоорондын hонин. 15.40 — «Киногоор аяншалагшадай клуб», 16.40 — «Жизнь прожить...» Эсэгэнэр ба үринэр» — циклhээ баримтата фильм. 17.45 — «Волшебная палочка» — мультфильм. 17.30 — Шэнэ hонин, 17.45 — «Дзержинскиин солдадууд» — баримтата фильм. 18.45 — «Дуун-77». 19.15 — «Сокровища республики» — уран hайханай фильм. 20.30 — «Время» 21.00 — «П. И. Чайковскиин зургаан симфони». № 6 симфони. 21.50 — Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Торпедо» (М.). 23.15 — Дамжуулгын программа.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.30 — Дамжуулгын программа. 18.35 — Үхибүүдтэ «Шинии нүхэр — хүгжэм» гэhэн циклhээ. 19.00 — «Уласхоорондын шэнжэлэл». 19.20 — «Элүүр энхэ байлга» телевизионно журнал (буряадаар). 19.40 — «Зүүн Сибирь» гэhэн киножурнал. 19.50 — **«СССР-эй Конституциин проектые зүбшэн хэлсэнэбди».** — 20.05 «Революциин баатар сэрэгшэ» — Ф. Э. Дзержинскиин түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаhан дамжуулга (буряадаар). 20.20 — «Үбhэ хуряалгын халуун хаhа». 20.35 — «Дмитрий Гнатюк дуулаха». Фильм-концерт. 20.55 — «Хүн ба хуули». 21.45 — «Чёрный принц» — уран hайханай фильм. 23.20 — Дамжуулгын программа.

ВТОРНИК, 13

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-3». 10.55 — Дамжуулгын программа. 11.00 — Шэнэ hонин. 11.10 — Үглөөнэй гимнастика. 11.30 — «Онтохондо айлшаар». «Волшебная книга Мурада» — телевизионно уран hайханай фильм. 13.00 — «Ан амитадай ажамидарал». 14.00 — Забhарлалга.

Улаан-Үдэ. 16.55 — Дамжуулгын программа. 17.00 — «Польшын газар дээрэ уулзалга» — гэhэн дамжуулга.

«Орбита-3». 18.00 — «Эжын hургуули». 18.30 — Үхибүүдтэ фильм. «Как мы искали Тишку» — телевизионно уран hайханай фильм. 19.30 — С. Прокофьев. Фортепиано ба оркестрэй наадаха нэгэдэхи концерт. 19.45 — **Донецкэ областиин ажалшад мүрысэнэ.** СССР-эй Конституциин проектые зүбшэн хэлсэлгэдэ Украинын коммунис партиин Донецкэ обкомой нэгэдэхи секретарь Б. В. Качура дамжуулгада хабаадалсаха. 20.30 — «Время». 21.00 — Забhарлалга. 21.10 «Бүхы юумэ мэдэхэ дуратайб» — киножурнал. 21.20 **СССР-эй Конституциин проект тухай хөөрэлдөөн.** СССР-тэ политическэ эрхэ ба сүлөө. 8-дахи дамжуулга. 21.50 — «Фаворит» — телевизионно уран hайханай фильм (түрүүшынхеэ харуулагдаха 1-дэхи ба 2-дохи сери). 24.00 — «Время». 00.30 — Баримтата фильмүүдэй программа. 01.00 — Классическа хүгжэмэй концерт. 01.30 — Акробатикаар дэлхэйн кубогта хүртэхын түлөө. Польшоhоо дамжуулга.

СРЕДА, 14

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 07.55 — Дамжуулгын программа. 8.00 — 17.30 — 17.50 — Шэнэ hонин. 8.10 — Үглөөнэй гимнастика. 8.30 — «Фаворит» — уран hайханай фильм (1-дэхи ба 2-дохи серинүүд). 10.40 — «Киногоор аяншалагшадай клуб». 11.40 — Забhарлалга. 13.25 — Дамжуулгын программа. 13.30 — Телевизионно баримтата фильмүүдэй программа. 14.35 — «Профилактика алгоголизма» — 3-дахи дамжуулга. 15.05 — Үхибүүдтэ фильм. «Муму» — уран hайханай фильм. 16.15 — «Мүнөө сагай эрдэм наука». 16.45 — hурагшадай сочиненнин Бүхэсоюзна харалга.

Улаан-Үдэ. 17.30 — «Хонхо» гэhэн үхибүүдэй тележурнал (буряадаар).

«Орбита-2». 18.05 — А. Н. Островский «Доходное место» — телевизионно зүжэг (түрүүшынхеэ харуулагдаха). 20.30 — «Время». 21.00 — «Нүхэдэй шарай». 21.45 — П. И. Чайковскиин зургаан симфони. 22.35 — Дамжуулгын программа.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 17.40 — «Хүхюу нотонууд». 17.55 — «Спортлотогой» тираж.

Улаан-Үдэ. 18.05 — «Ехэ хубилалтанууд» — баримтата фильм. 19.05 — «Энээниие хүн бүхэн мэдэхэ ёhотой» — дамжуулга. 19.30 — «Беранжегэй дуунууд» фильм-концерт. 19.55 — Телевизионно hонин. 20.15 — Соносхолнууд. 20.20 — Дамжуулгын программа.

ЧЕТВЕРГ, 15

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00 — 17.30 — 18.00 — Шэнэ hонин. 8.10 — Үглөөнэй гимнастика. 8.30 — «Делай с нами, делай как мы, делай лучше нас». ГДР-hээ дамжуулга. 9.30 — «Харьков» — телевизионно баримтата фильм. «Города и люди» гэhэн циклhээ. 10.05 — «Манай түүхэ намтар 1969 он». 11.05 — Забhарлалга. 13.25 — Дамжуулгын программа. 13.30 — «Наше доброе имя» — телевизионно баримтата фильм. 14.20 — «Түүхын хуудаhан», «Түрүүшын ном хэблэгшэ Иван Фёдоров». 14.45 — «Шатарай hургуули». 15.15 — «Ород аяншалагшад ба шэнжэлэгшэд». «Арктикые шэнжэлэлгэ». 15.45 — Октябриин революциин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин баянистнуудай оркестрэй концерт. 16.15 — «1977 оной хими» СССР-эй химическэ промышленностиин министр Л. А. Костандов дамжуулгада хабаадалсаха. 16.45 — Эб найрамдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туhада. «Ном ямар hуури эзэлнэб». Москвагай уласхоорондын номой түрүүшын выставкэ-яармаг.

Улаан-Үдэ. 17.45 — **«СССР-эй Конституциин проектые зүбшэн хэлсэнэбди».**

«Орбита-2». 18.15 — Л. Минкус. Па-де-де «Дон Кихот» гэhэн баледhээ. 18.30 — **Октябриин 60 жэлэй ойдо.** Совет Узбекистан. КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Ш. П. Рашидов дамжуулгада хабаадалсаха. 20.30 — «Время». 21.00 — Спортын программа. Футболоор УЕФА-гай кубок. «Динамо» (Киев) — «Эйнтрахт» (Брауншвейг) ФРГ. Хоёрдохи тайм. Киевhээ дамжуулга. Футболоор УЕФА-гай кубок. «Интернационале» (Милан. Итали). — «Динамо» (Тбилиси). Хоёрдохи тайм. Италиhаа дамжуулга. 22.30 — Дамжуулгын программа.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 17.45 — «Хүн ба хуули».

Улаан-Үдэ. 18.15 — Үхибүүдтэ мультфильмнүүдэй программа. 19.15 — Баримтата фильмүүдэй программа. 20.15 — «Георг Отс. Совет дуунууд» фильм-концерт. 20.30 — **Октябриин 60 жэлэй ойдо.** «Номой далай худар аяншалга». 21.00 — П. П. Постышевой түрэhөөр 90 жэлэй ойдо. «Пароль не нужен» — уран hайханай фильм. (1-дэхи сери). 22.05 — Соносхолнууд. 22.10 — Дамжуулгын программа.

ПЯТНИЦА, 16

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита-2». 7.55 — Дамжуулгын программа. 8.00 — 17.30 — 19.20 — Шэнэ hонин. 8.10 — Үглөөнэй гимнастика. 8.30 — «Сокровища республики» — телевизионно уран hайханай фильм. 8.45 — «Жизнь прожить...» — телевизионно баримтата фильм. «Отцы и дети» гэhэн циклhээ. 10.20 — «Жок» гэжэ Гүрэнэй арадай хатарай ансамблиин концерт. 11.05 — Забhарлалга. 13.25 — Дамжуулгын программа 13.30 — «Я в долгу перед вами» — баримтата фильм. 13.55 — «Бидэнэр байгаалитай танилсанабди». 14.15 — Үхибүүдэй фильм. «Золотые часы» — уран hайханай фильм. 15.30 — «Угалзанууд» 16.00 — «Москва ба москвагайхид». 16.30 — Доной казагуудай Гүрэнэй дуунай ба хатарай ансамблиин концерт. 17.00 — «Баатаршалга» гэhэн полевой почто. 17.45 — «Бидэнэр нааданабди, дууланабди». 18.00 — «Ребячьи комиссары» — телевизионно олон серитэй баримтата фильм. 1-дэхи фильм «У нас во дворе» (түрүүшынхеэ харуулагдаха).

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Түсэбтэ табан жэлэй — хоёрдохи жэл». Буряадай КПСС-эй обкомой партийна
хэлэй хүдэлмэриин
даагша К. К. Шомо
хэлэхэ.
«Орбита-2». 19. 30
най түүхэ намтар 19
20. 30 — «Время».
— «СССР-эй арадай
М. М. Тарханов».
100 жэлэй ойдо. 2
СССР-эй арадай х
Ю. Селантьевай х
доро Түбэй теле
ба Бүхэсоюзна
эстрадно-симфоничес
кестрэй концерт. 2
Дамжуулгын програм

СУББОТО, 17

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА

«Орбита-2». 7. 55 -
жуулгын программа
— 17. 30 — Шэнэ
8. 10 — Үглөөнэй ги
ка. 8. 30 — «Летуч
рабль» — үхибүүдтэ
лагдаhан онтохон.
«Түрэлхидтэ зорюул
дамжуулга». Доктор
той уулзалга. 2-дох
жуулга. 9. 30 — «
почто» — хүгжэмтэ
грамма.
Улаан-Үдэ. 10. 00
рагшадта «Эхэ оро
hалнабди». 10. 40 —
зонт» киноальманах.
— Ой модоной хү
лэгшэдтэ зорюу
программа.
«Орбита-2». 12.
«Элүүр энхэ байлга»
программа. 13. 05 —
Вебер «Увертюра
«Оберон». 13. 15 —
оной Америкэ». «Дв
Йорка» 8-дахи фильм
— «Онтохондо ай
«Сказка о рыбаке н
мультфильм. 15. 1
«Правда» газетын
ческэ шэнжэлэгшэ
Жуковай уласхоо
асуудалаар хөө
15. 55 — «Георгий
дов. Романснууд б
нууд» телевизионно
тэ фильм. (1-дэхи
16. 20 — **«СССР-эй**
туцнин проектые
хэлсэнэбди». 16. 30 -
видное — неверо
17. 45 — «Парта
«Лесное приключени
льтфильмнүүд. 18.
«Города на Каме».
и люди» гэhэн цик
левизионно баримта
льм. 18. 35 — «Тр
гэжэ Литвагай Гүр
ховой оркестр
19. 05 — «Советскэ
тухай хари гүрэнэй
дай hанамжа». 1
«Города и годы» -
hайханай фильм. (1-
ри түрүүшынхеэ х
даха). 20 30 —
21.00—«Спортлотогой
раж. 21. 10 — Хо
уласхоорондын турни
ВХА «Цинциннати»,
hаа дамжуулга. 2
Дамжуулгын програм

ХОЕРДОХИ ПРОГР

«Орбита-2». 10.
«Һайн шанартай з
элбэг ехээр гаргаха
— Уран зураашад
хөөрэлдөөн. РСФСР
дай уран зурааша В.
11. 00 — «Хүн ба
ли». 11. 30 — «Ур
лэг». Александр
«Двенадцать». 11
Штраусай зохёо
концерт.
Улаан-Үдэ. 12. 20
да наступает сен
уран hайханай фил

ВОСКРЕСЕНИ,

ОЙ МОДОНОЙ Х
МЭРИЛЭГШЭДЭЙ

НЭГЭДЭХИ ПРОГР

«Орбита-2». 7. 55
жуулгын программ
— 17. 30 — Шэнэ
8. 10 — Үглөөнэй
ка. 8. 30 — «Бу
9. 00 — «Советска
алба хэнэб!».
«Пусть всегда буде
це». Артектэ болоhо
хоорондын үхибүүдэ
валь. 11.05 —
ой модоной хүдэлм
дэй үдэр. СССР-эй
нүүдэй Соведэй ой
ажахын Гүрэнэй к
түрүүлэгшэ Г. И.
дамжуулгада хаба
11. 30 — «Хүдөөг
12. 30 — «Танай
модоной хүдэлмэри
рюулагдаhан хүгжэ
грамма. 13.15 —
ние огня» — уран
фильм. (2-дохи сер
— «Хүгжэмтэ киос
— Баримтата фи
программа. 15. 50
хоорондын hонин
—«Георгий Свирид
левизионно хүгжэмт
«Романснууд ба
2-дохи хуби. 16.
альтфильмнүүдэй
ма: «О том, как Ге
нул дом и....» «В
мед», «Переменка
— «Ой модоной з
цы и дети» гэhэн
17. 45 — «Киногоор
лагшадай клуб».
«1977 оной дуун
— **СССР-эй Конс**
проектые зүбшэн х
19. 30 — «Города
— уран hайханай
дохи сери). 20. 3
мя». 21.00 —
льтура ба искусст
твалинн нээлгэд
концерт. С
рэнэй Академичес
атрнаа дамжуулагд
— Дамжуулгын програм

«СПОРТЛОТО», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотогой», Спортлото-2-ой» сентябриин 7-до үнгэргэгдэhэн 36-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«Спортлото»: Нэгэшье хүн зургаан номер таабагүй. Табан номер таахан хүнүүд — 1. 279 түхэриг (70 карточка), дүрбэн номер — 36 түхэриг (2 577 карточка), гурбан номер таахан хүнүүд 3 түхэриг абаха (38. 672 карточка).

«Спортлото-2»: Мүн лэ нэгэшье хүн зургаан номер таажа шадабагүй. Табан номер таагшад — 5000 түхэриг (6 карточка), дүрбэн номер таахан хүнүүд — 87 түхэриг (650 карточка), гурбан номер таагшад 3 түхэриг абаха байна (13. 727 карточка).

36-дахи тиражай шүүбэри сентябриин 18-hаа октябриин 18 болотор түлэгдэхэ.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕ

«БУРЯАД ҮНЭН» 1977 оной сентябриин 11 ☐ 4-дэхи хуудаhан ☐ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-01706.